

'Kind speelde laat op straat'

Evaluatie van het Project Zorg om Jongeren
eindrapportage

Anne-Marie Broeders
Wendy Buisse
Lotte Loef
Jolien Terpstra

'Kind speelde laat op straat'

Evaluatie van het Project Zorg om Jongeren conceptrapportage

Amsterdam, 23 maart 2011

Anne-Marie Broeders
Wendy Buysse
Lotte Loef
Jolien Terpstra

Inhoudsopgave

Samenvatting	3
1 Inleiding	6
1.1 Aanleiding voor het onderzoek	6
1.2 Beschrijving van Zorg om Jongeren	6
1.3 Het onderzoek: doelstelling en vragen	8
1.4 Onderzoekopzet en verantwoording	9
1.5 Leeswijzer	11
2 Doelgroep en ervaring van overlast	12
2.1 Doelgroep Zorg om Jongeren	12
2.2 Jeugd en risicojeugd in West en Noord	13
2.3 Leefbaarheid in de wijk	15
3 Uitvoering Zorg om Jongeren in de praktijk	18
3.1 Bekendheid met Zorg om Jongeren	18
3.2 Signaleren en staande houden: wanneer Zorg om Jongeren inzetten?	19
3.3 Overbrengen naar politiebureau, gesprek met de ouders	21
3.4 Zorgformulier opmaken, beoordelen Zorgformulier en doorverwijzing	23
3.5 Intake en interventie Pak je Kans	26
3.6 Terugkoppeling	27
4 Resultaten en effecten	28
4.1 Resultaten met betrekking tot vroegsignaleren	28
4.2 Terugbrengen onder ouderlijk toezicht	31
4.3 Verminderen van overlast en laat op straat zijn	32
5 Waardering Zorg om Jongeren	34
5.1 Waardering van Zorg om Jongeren	34
5.2 Waardering van de samenwerking	35
5.3 Verbeterpunten in schema gezet	37
5.4 Meerwaarde in schema gezet	37
6 Samenvatting en conclusies	39
6.1 Conclusies met betrekking tot de doelgroep	39
6.2 Conclusies met betrekking tot de uitvoering	40
6.3 Resultaten met betrekking tot de effectiviteit	43
6.4 Meerwaarde en verbeterpunten samengevat	44
6.5 Aanbevelingen	45
Bijlagen	
Bijlage 1 Verantwoording interviews	49
Bijlage 2 Respons en resultaten webenquête politie	50
Bijlage 3 Respons en resultaten straatinterviews	53

Samenvatting

Aanleiding onderzoek

In 2008 is de politie Rotterdam-Rijnmond gestart met de aanpak 'Zorg om Jongeren'. De aanpak houdt in dat de politie jongeren tot 14 jaar die zich zonder ouderlijk toezicht laat op straat in een risicovolle situatie bevinden, terugbrengt onder het ouderlijk toezicht. De politie maakt vervolgens indien nodig een melding aan de hulpverlening met behulp van een zorgformulier waarna snel hulp ingezet wordt. De aanpak heeft een preventief karakter: door middel van vroegsignalering, aanspreken van ouders, vergroten van het ouderlijk toezicht en het aanbieden van passende zorg willen de betrokken instanties voorkomen dat jongeren overlast geven of afglijden naar het criminele circuit. In het project werken de politie, het Meldpunt Zorgformulieren van BJZ en Pak je Kans samen. Pak je Kans is een organisatie in Rotterdam-Rijnmond die kortdurende ambulante hulp biedt en/of doorschakelt naar andere hulpverlening binnen enkele dagen na aanmelding door de politie.

De samenwerking rond het project Zorg om Jongeren past binnen de bestaande samenwerking en maakt daardoor onderdeel uit van het bestaand werkproces omtrent zorgmeldingen.

Zorg om Jongeren is gestart als pilot in de wijk Bospolder-Tussendijken en per januari 2010 uitgebreid naar het hele district Rotterdam West en een deel van district Rotterdam Noord. Om zicht te krijgen op de uitvoering en resultaten van Zorg om Jongeren voerde DSP-groep tussen september 2010 en februari 2011 een evaluatieonderzoek uit naar het project.

Onderzoeksmethoden

DSP-groep maakte gebruik van verschillende onderzoeksmethoden: documentenanalyse, 98 straatinterviews, analyse van registratiegegevens, web-enquête ingevuld door 72 agenten, interviews met 14 ketenpartners en 5 ouders en jongeren.

Potentiële doelgroep Zorg om Jongeren

Op basis van de beschikbare bronnen is het lastig om de aard en omvang van de potentiële doelgroep van Zorg om Jongeren goed in te schatten. In de wijken waar Zorg om Jongeren wordt uitgevoerd, groeien in West minimaal 3.200 en in Noord minimaal 1.400 kinderen op in risicovolle omstandigheden. Het gaat hierbij om kinderen uit kansarme gezinnen, achterstandsbuurten, met problemen in de thuissituatie en/of om gedragsproblemen van kinderen. Dit aantal is inclusief de kinderen met ernstige problemen die al hulpverlening ontvangen. Zorg om Jongeren richt zich op een specifieke deelgroep van de jongeren die opgroeien in risicovolle omstandigheden, namelijk jongeren die zich in risicovolle omstandigheden op straat bevinden. Daarbij is de aandacht speciaal gericht op kinderen die zonder ouderlijk toezicht laat op straat zijn. Dit wordt als een signaal gezien voor (opgroei)risico in het algemeen.

Vooral buurtbewoners in West rapporteren overlast door kinderen onder 14 jaar: 44% heeft daar last van (tegenover 16% in Noord). In de wijken in Noord signaleren buurtbewoners vaker jongeren onder de 14 jaar die zonder ouderlijk toezicht op straat zijn dan in West (67% versus 53%). Deze situatie

wordt door bijna alle geïnterviewde buurtbewoners uit beide wijken als een probleem gezien.

Uitvoering van Zorg om Jongeren

Uit het onderzoek blijkt dat het project Zorg om Jongeren nog niet in alle wijken - en vooral in Noord - goed op gang is gekomen. Het is duidelijk dat sommige agenten actiever zijn met Zorg om Jongeren dan andere. Daarbij spelen niet alleen 'voeling' met jeugd en gezinnen en de aanpak een rol, maar ook de interpretatie van de situatie waarin de jongeren zich bevinden, de beleving van de tijdsinvestering en de taakopvattingen. Op dit moment hangt de inzet van Zorg om Jongeren dus veelal af van de persoonlijke motivatie van de agent. De inhoud zou hierbij echter leidend moeten zijn. Het is blijkbaar niet altijd duidelijk voor de agent wanneer Zorg om Jongeren kan of moet worden ingezet. Het 'alleen laat op straat zijn' blijkt een seizoensgebonden fenomeen dat zich vooral in de lente- en zomermaanden voordoet. Verder blijkt dat voor de agent - maar ook voor ouders en buurtbewoners - niet zozeer de tijd maar de vraag of het buiten donker is een rol speelt in de beoordeling of jongeren (te) laat op straat zijn.

De communicatie van de agent met het gezin blijkt een cruciale factor voor het effect van de aanpak: het eerste contact tussen de agenten en de ouders bepaalt een groot deel van de mate waarin ouders openstaan voor hulpverlening vanuit Pak je Kans.

Verder wordt in de praktijk op één punt duidelijk afgeweken van de beschreven stappen in het proces: de politie neemt in de meeste gevallen de jongeren niet mee naar het bureau maar brengt ze naar huis. Voor deze afwijking in de aanpak worden de volgende (gegronde) redenen opgevoerd:

- Jongeren zijn vaak op straat in de buurt van hun woning.
- Het is efficiënter om jongeren naar huis te brengen.
- Het naar huis brengen van jongeren biedt de mogelijkheid om een kijkje te nemen bij het gezin.
- Het is te belastend voor een kind om naar het politiebureau te worden gebracht.

De melding van de jongeren gebeurt via het zorgformulier Politie conform het al bestaand werkproces 'Vroegsignaleren en Doorverwijzen'. De zorgformulieren worden niet altijd volledig ingevuld. We stellen vast dat de afspraken over de zorgformulieren nog niet bij alle politiemedewerkers goed bekend zijn. Het Meldpunt Zorgformulieren Politie van BJZ koppelt via de mail terug over wie de melding oppakt. Agenten waarderen een inhoudelijke terugkoppeling over ingezette hulp. Pak je Kans koppelt persoonlijk terug aan de agent.

De samenwerking tussen de ketenpartners wordt zowel inhoudelijk als procesmatig grotendeels positief beoordeeld. Het draagvlak voor Zorg om Jongeren kan vergroot worden door een betere inbedding in de wijk en afstemming met betrokken partners in de wijk.

De ervaringen van de geïnterviewde ouders en kinderen zijn overwegend positief. Er bestaat echter wel - zowel bij ouders als bij kinderen - onduidelijkheid over de precieze aanleiding voor inzet van Zorg om Jongeren en de reden waarom het kind op straat is aangesproken door de politie.

Resultaten van Zorg om Jongeren

In 2010 heeft de politie via Zorg om Jongeren 40 gezinnen gemeld bij jeugdzorg/Pak Je Kans. Ruim driekwart van die gezinnen was nog niet bekend bij de hulpverlening. In die zin gaat het dus echt om vroegsignaleren. Bij 1 op de 5 van de gezinnen die nog niet bekend waren bij hulpverlening is een hulpverleningstraject ingezet. Bij de overige gezinnen was een screeningsgesprek voldoende.

Het vergroten van het ouderlijk toezicht speelt binnen de aanpak een belangrijke rol. Op basis van het beperkt aantal interviews kunnen we voorzichtig concluderen dat ouders wel alerter zijn op wat hun kinderen op straat doen en waar ze buiten spelen. Ouders zijn zich meer bewust van onveiligheid op straat. Ze letten meer op de tijd. Of het ouderlijk toezicht daardoor is verhoogd is nog niet vast te stellen in dit onderzoek.

In de wijken is nog niet meteen resultaat te zien wat betreft het vergroten van de leefbaarheid in de wijk. Men lijkt zich wel meer bewust van onveiligheid voor kinderen die alleen op straat zijn.

Conclusies

Op basis van het onderzoek kunnen we concluderen dat de sterke punten en de meerwaarde van Zorg om Jongeren zijn:

- De eenvoud van de aanpak is één van de grootste krachten. Slechts een beperkt aantal partners is betrokken, en de criteria zijn relatief simpel (een kind is zonder toezicht te laat op straat). Hierdoor is het voor de politie eenvoudig om toe te passen en kan er snel actie volgen op hun meldingen aan de zorg.
- De aanpak zorgt ervoor dat de focus van de politie op jongeren (jonge kinderen) in risicovolle situaties wordt versterkt. Hierdoor kan concrete invulling gegeven worden aan hun taak van vroegsignaleren.
- De directe en korte lijnen van de politie met Pak je Kans zorgen dat er snel en laagdrempelig contact wordt gelegd met een gezin en hulpverlening kan worden ingezet als dat nodig is.
- Het 'blauwe randje' van de politie werkt in de gesprekken met de meeste ouders positief om een ingang voor de hulpverlening te vinden.
- De gemeente neemt met dit project de in de buurt ervaren overlast veroorzaakt door jongeren en kinderen, serieus.

Voor de succesvolle uitvoering van het project is verbetering op een aantal onderdelen nodig. We bevelen aan:

- om het voor de uitvoerders klein en simpel te houden;
- de doelen van het project en;
- de criteria voor de uitvoering van het project aan te scherpen.

1 Inleiding

1.1 Aanleiding voor het onderzoek

In 2008 is de politie Rotterdam-Rijnmond gestart met de aanpak 'Zorg om Jongeren' waarbij jongeren tot 14 jaar¹ die zich zonder ouderlijk toezicht op straat in een risicovolle situatie bevinden, mee naar het politiebureau worden genomen waarna hun ouders wordt verzocht hen te komen ophalen. De politie meldt dit ook bij jeugdhulpverleningsinstanties.

De aanpak heeft vooral een preventief karakter: door middel van vroegsignalering, aanspreken van ouders, vergroten van het ouderlijk toezicht en aanbieden van passende zorg, wil men voorkomen dat deze jongeren overlast geven of afglijden naar het criminele circuit.

De aanpak is gestart als pilot in de wijk Bospolder-Tussendijken binnen district Rotterdam West. De eerste ervaringen waren positief. Per januari 2010 is de aanpak daarom met enkele wijzigingen uitgebreid tot een project dat ook in de wijken Spangen, Delfshaven, Nieuwe Westen en Overschie wordt uitgevoerd. In mei 2010 is men bovendien ook in district Noord (Agniesebuurt, Proveniersbuurt, Oude Noorden) met Zorg om Jongeren gestart.

Het project Zorg om Jongeren past in de integrale aanpak die de gemeente Rotterdam ontwikkelt voor 12-minners. In deze aanpak ligt de nadruk op het voorkomen van doorgroei van 12-minners naar crimineel gedrag en/of naar jeugdgroepen² en het aanbieden van de juiste zorg. Zorg om Jongeren past goed binnen deze lijn en mede daarom wil de gemeente graag de resultaten en effectiviteit ervan laten evalueren. Ook het ministerie van Justitie is vanuit haar 12-minnersaanpak bijzonder geïnteresseerd in de resultaten en effecten van Zorg om Jongeren.

DSP-groep heeft opdracht gekregen om dit evaluatieonderzoek uit te voeren; dit is gebeurd in de periode september 2010 tot februari 2011.

1.2 Beschrijving van Zorg om Jongeren

In de aanpak Zorg om Jongeren werken de politie, het Meldpunt Zorgformulieren Politie van Bureau Jeugdzorg en Pak je Kans samen. De samenwerking rond het project Zorg om Jongeren past binnen de bestaande samenwerking en maakt daardoor onderdeel uit van het bestaand werkproces omtrent zorgmeldingen door de politie.

Zorg om Jongeren is opgebouwd uit negen stappen. De aanpak Zorg om Jongeren is niet uitgebreid op papier omschreven. Wel zijn de verschillende stappen uitgewerkt. Wij geven die stappen hier weer.

Noot 1 Normaliter spreekt men onder de 12 jaar van 'kinderen'. Voor de leesbaarheid van het rapport en in aansluiting op de naam van het project hanteren we in het rapport de term jongeren. Hiermee bedoelen we zowel kinderen onder de 12 jaar als jongeren tussen 12 en 14 jaar.

Noot 2 Zoals gedefinieerd door Beke: overlastgevend en criminele jeugdgroepen.

1 *Signaleren*

De politie signaleert wanneer een kind of jongere tussen de 0 en 14³ jaar zonder ouderlijk toezicht op straat is na een bepaald tijdstip en zich in een risicovolle situatie bevindt. De normtijden die voor de verschillende leeftijdsgroepen werden benoemd, zijn:

- > 6 jaar : 20:00 uur
- 6 - 8 jaar : 21:00 uur
- 8 - 14 jaar : 22:00 uur

Deze normen worden altijd in combinatie met de omstandigheden op straat gehanteerd. De risicovolle omstandigheden zijn in de beschrijving van de stappen niet verder geëxpliciteerd.

2 *Staande houden*

De politie spreekt de jongere aan op straat en vraagt naar naam, leeftijd en adres.

3 *Overbrengen*

Nadat de politie de jongere staande heeft gehouden, wordt de jongere naar het politiebureau gebracht.

4 *Ouders ontbieden*

Vervolgens worden ouders ontboden om hun kind op te komen halen. Als ouders niet bereikbaar zijn of niet willen komen, wordt overleg gevoerd met de acute dienst van Bureau Jeugdzorg. Als er geen actie hoeft te volgen, gaat de jongere alsnog alleen naar huis.

Bij uitzondering worden kinderen ook wel thuisgebracht en worden ouders daar gesproken.

5 *Uitleg geven*

Als ouders op het bureau verschijnen om hun kind te halen, wordt hen uitleg gegeven over de aanpak en krijgen zij een waarschuwing van de agent over de situatie waarin het kind op straat verkeerde.

6 *Zorgformulier opmaken, controle door Meldpunt Zorgformulieren Politie*

De politie maakt een zorgformulier Politie conform het werkproces 'Vroeg-signaleren en Doorverwijzen' op van de situatie. Het zorgformulier is een standaard landelijk formulier voor alle zorgmeldingen. De omstandigheden (waaronder de situatie waarin het kind staande is gehouden en de wijze waarop het contact met de ouders is verlopen) en de geconstateerde zorgen worden vermeld in het zorgformulier. De politie vermeldt in het zorgformulier ook dat de melding in het kader van Zorg om Jongeren wordt gedaan. Het zorgformulier wordt standaard verstuurd naar het Meldpunt Zorgformulieren Politie van Bureau Jeugdzorg (BJZ) Rotterdam. Het Meldpunt controleert of de jongeren (en/of het gezin) al bekend is bij Jeugdzorg. Als dat het geval is, wordt de melding doorgezet naar betreffende casemanager bij BJZ. Jongeren (en/of gezinnen) die nog niet bekend zijn bij jeugdzorg worden standaard doorverwezen naar 'Pak je Kans'. Doorverwijzingen kunnen echter ook worden opgeschaald naar bijvoorbeeld Gemeentelijke Organisatie Sluitende Aanpak (GOSA), Deelgemeentelijke Organisatie Sluitende Aanpak (DOSA)⁴ of AMK.

Noot 3 Er is voor 14 jaar gekozen omdat dit de ondergrens van de identificatielicht is.

Noot 4 De Deelgemeentelijke Organisatie Sluitende Aanpak voorziet in het coördineren van

Doorverwijzing: Pak je Kans

In principe wordt dus standaard naar Pak je Kans doorverwezen⁵.

Pak je Kans is een gezamenlijk initiatief van de politie en enkele hulpverleningsorganisaties in de stadsregio Rotterdam (Humanitas⁶, GGD, FlexusJeugdplein⁷, Kwadraad⁸). Pak je Kans kan binnen enkele dagen na aanmelding kortdurende en ambulante hulp bieden aan de jongere/het gezin, Pak je Kans kan ook een schakel zijn naar andere hulpverlening. Pak je Kans-hulpverleners werken op het politiebureau.

Na doorverwijzing legt Pak je Kans snel contact met het gezin voor een eerste gesprek (screening) naar aanleiding waarvan een inschatting van de problemen volgt en wordt bezien of hulp nodig is.

7 Interventie

De werkwijze van Pak je Kans is outreachend. De hulpverlener gaat naar de jongere en zijn gezin toe. Op het moment dat een jongere al bekend is bij de hulpverlening, stemt de medewerker van Pak je Kans af met de al aanwezige hulpverlening in het gezin. De hulp van Pak je Kans is vrijwillig.

8 Terugkoppeling

Het verloop van de hulpverlening wordt door de Pak je Kans-medewerker teruggekoppeld aan de jeugdcoördinator van de politie en de politieagent die de aanmelding heeft gedaan. Ook de afronding van het hulpverlenings-traject wordt door Pak je Kans teruggekoppeld aan de politie.

1.3 Het onderzoek: doelstelling en vragen

Doel van het onderzoek is inzicht te krijgen in de resultaten en de effectiviteit van de aanpak 'Zorg om Jongeren'. Deze doelstelling is vertaald in onderzoeksvragen met betrekking tot de doelgroep, de uitvoering, de resultaten/effectiviteit en de meerwaarde en verbeterpunten van het project.

Doelgroep

- 1 Wat is de aard en omvang van de groep 12-minners en 12- tot 14-jarigen die minstens één keer in een risicovolle situatie terecht zijn gekomen of risicogedrag vertoond hebben?
- 2 Zijn er veranderingen in de aard en omvang van de groep 12-minners en 12- tot 14-jarigen die deel hebben genomen aan Zorg om Jongeren?

De uitvoering

- 3 Hoe verloopt de uitvoering van het project?
- 4 Hoe verloopt de samenwerking tussen de partners?

interventies gericht op het tijdig voorkomen van ernstig probleemgedrag bij jongeren en het tegengaan en bestrijden van hinderlijk en overlastgevend gedrag onder jongeren in een deelgemeente. DOSA zorgt er, samen met de partners, voor dat risico- en probleemjongeren (weer) naar school of aan het werk gaan of indien nodig in een hulpverleningstraject geplaatst worden. DOSA richt zich op alle jongeren tot 23 jaar, die binnen een bepaalde deelgemeente wonen en problemen hebben. De DOSA-regisseur is een ambtenaar, aangesteld door de betreffende deelgemeente.

Noot 5 De doorverwijzing naar Pak je Kans gebeurt sinds januari 2010. Dit is een van de wijzigingen in de uitvoering in vergelijking met de pilot voor 2010.

Noot 6 Uitvoerende partij Pak je Kans in Rotterdam West.

Noot 7 Uitvoerende partij Pak je Kans in Rotterdam Noord.

Noot 8 Uitvoerende partij Pak je Kans in Rotterdam Oost.

- 5 Hoe verloopt de terugkoppeling over de hulpverlening aan de politie na afronding van Pak je Kans?
- 6 Wie houdt de (casus)regie op de hulpverlening?
- 7 Hoe wordt de aanpak ervaren door ouders en jongeren?
- 8 Hoe verhoudt de aanpak van Zorg om Jongeren zich tot andere initiatieven voor deze leeftijdsgroep?

Resultaten en effectiviteit

- 9 In hoeverre draagt de Zorg om Jongeren-aanpak bij aan het vroegtijdig signaleren van risicojongeren en -gezinnen?
- 10 In hoeverre draagt het aanspreken van de ouders bij aan het vergroten van het ouderlijk toezicht?
- 11 In hoeverre draagt de Zorg om Jongeren-aanpak bij aan het vergroten van de leefbaarheid in de wijk?

Meerwaarde en verbeterpunten

- 12 Wat zijn randvoorwaarden voor een succesvolle aanpak?
- 13 Waar is verbetering nodig?
- 14 Wat zijn de werkzame bestanddelen van Zorg om Jongeren?

1.4 Onderzoeksopzet en verantwoording

Om bovenstaande vragen te beantwoorden hebben we gebruik gemaakt van verschillende onderzoeksmethoden, variërend van documentenonderzoek tot straatinterviews in de diverse buurten. Hieronder hebben wij samengevat welke vragen we met behulp van welke onderzoeksmethoden hebben beantwoord en geven we een korte toelichting.

Tabel 1.1 Ingezette onderzoeksmethoden per cluster van onderzoeksvragen

Methode	Onderzoeksvragen mbt doelgroep	Onderzoeksvragen mbt uitvoering	Onderzoeksvragen mbt resultaten	Onderzoeksvragen mbt meerwaarde en verbeterpunten
Documentenanalyse	X	X	X	
Interviews met ketenpartners	X	X	X	X
Webenquête		X		X
Analyse registratiegegevens			X	X
Interviews met ouders en jongeren		X	X	X
Straatinterviews			X	X

Documentenanalyse

We hebben de volgende documenten en informatie op websites geanalyseerd:

- Jeugdmonitor Rotterdam. Rapportage 2008. GGD Rotterdam-Rijnmond.
- Scholierenrapportage Communities that Care Rotterdam 2009.
- Veiligheidsindex gemeente Rotterdam. www.v-index.nl
- DOSA, voor wie er meer van wil weten. Vijf jaren actieprogramma Veilig. Gemeente Rotterdam.
- De Staat van Rotterdam 2010. Gemeente Rotterdam.
- RotterdamDATA. Centrum voor Onderzoek en Statistiek. www.cos.rotterdam.nl
- Buurtmonitor. <http://rotterdam.buurtmonitor.nl>.
- Presentatie over Zorg om Jongeren. Politie Rotterdam-Rijnmond

- Eindevaluatie Zorg om Jongeren, d.d. 29 oktober 2009. Politie Rotterdam- Rijnmond, A. Grootenboer.

Interviews met ketenpartners

We hebben de betrokken ketenpartners van verschillende organisaties geïnterviewd over de uitvoering van Zorg om Jongeren, de doelgroep, hun ervaringen en de resultaten⁹.

Webenquête onder politie agenten

Om een bredere indruk te krijgen van de bekendheid en de uitvoering van de aanpak Zorg om Jongeren bij de politie in Noord en West is een webenquête uitgezet onder politiemedewerkers in beide districten. In de webenquête zijn vragen opgenomen over de doelgroep van Zorg om Jongeren, het al dan niet toepassen van Zorg om Jongeren en de overwegingen die daarbij meespelen, de uitvoering van Zorg om Jongeren en de mening van de agenten over de aanpak.

De politie heeft een mail met de link naar de webenquête intern verspreid onder de agenten in de betreffende werkgebieden. Agenten konden de webenquête tussen 16 november en 10 december 2010 invullen. Op 29 november is er nog een herinnering verstuurd¹⁰. 72 respondenten hebben de vragenlijst ingevuld.

Analyse van registratiegegevens

De politie heeft de meldingen aangeleverd die zijn gedaan in het kader van Zorg om Jongeren, van januari tot en met november 2010. Op basis hiervan hebben we de volgende zaken geanalyseerd:

- het aantal meldingen per maand en district
- de aard van de problematiek in de melding en eigenschappen van de doelgroep

Vervolgens zijn deze meldingen opgezocht in het registratiesysteem van Bureau Jeugdzorg (IJ), waarna we het volgende in kaart konden brengen:

- de beoordeling van de melding door het Meldpunt Zorgformulieren
- of de jongere/gezin al bekend was bij BJZ
- waar de jongere eventueel naar doorverwezen is

Ook bij Pak je Kans hebben we registratiegegevens van Zorg om Jongerenzaken geanalyseerd. De medewerkers van Pak je Kans hebben in de dossiers Pak je Kans opgezocht welk type zorg er is geboden, in hoeverre de zorg is opgestart en in hoeverre deze is afgerond.

Interviews met ouders en kinderen

Om de ervaringen van ouders en kinderen in kaart te brengen, hebben interviews plaatsgevonden met gezinnen die via Zorg om Jongeren zijn doorverwezen naar Pak je Kans. In totaal zijn zeven van de 23 gezinnen, waarmee minimaal een screeningsgesprek heeft plaatsgevonden, benaderd door Pak je Kans voor een interview¹¹. Vijf gezinnen hebben meegewerkt¹². Dit

Noot 9 In bijlage 1 zijn verdere details over de geïnterviewde ketenpartners weergegeven.

Noot 10 Voor informatie over de respons en gedetailleerde resultaten van deze methode verwijzen we naar bijlage 2.

Noot 11 In overleg met de medewerkers van Pak je Kans is gekeken welke ouders zijn konden benaderen voor medewerking aan een interview. De medewerkers hebben een inschatting gemaakt van de bereidheid van ouders om mee te werken aan een interview met derden. Zij hebben vervolgens die ouders benaderd en na bereidheid van de ouders de namen doorgege-

aantal is beperkt. Generalisatie van de uitkomsten moeten daarom met enige voorzichtigheid gebeuren. Omdat het om een substantieel deel van de totale cliënten in het kader van Zorg om Jongeren gaat (namelijk 20%), geven de interviews wel een goed kwalitatief beeld van de ervaringen van ouders en jongeren.

Straatinterviews met buurtbewoners

Om zicht te krijgen op de bekendheid van en mening over Zorg om Jongeren, kinderen die zonder toezicht laat op straat zijn en de ervaren overlast van (jonge) kinderen in de wijken waar de aanpak wordt uitgevoerd, zijn straatinterviews gehouden.

De straatinterviews zijn afgenomen in verschillende buurten in Rotterdam West en Noord waar Zorg om Jongeren wordt uitgevoerd. De interviewers bevonden zich op locaties waar veel mensen komen, zoals metrostations en winkelstraten. Hier werden personen aangesproken en gevraagd een aantal korte vragen te beantwoorden over overlast van jonge kinderen in de buurt. Voorwaarde voor een interview was dat men de Nederlandse taal voldoende beheerste om de vragen te begrijpen en te beantwoorden en dat men in de betreffende buurt woonde of deze minstens regelmatig bezocht. In totaal zijn 98 respondenten geïnterviewd¹³.

1.5 Leeswijzer

In dit rapport presenteren we de resultaten van het onderzoek. In hoofdstuk 2 schetsen we de doelgroep van Zorg om Jongeren en geven we een indicatie van het aantal jongeren tot 14 jaar dat potentieel door het project bereikt zou kunnen worden. Ook geven we een beeld van de overlast die men in de diverse buurten ervaart. In hoofdstuk 3 onderzoeken we stapsgewijs hoe de uitvoering van Zorg om Jongeren in de praktijk verloopt. In hoofdstuk 4 zijn de resultaten van het project aan de orde. Hoeveel jongeren werden er van de straat gehaald en wat gebeurde er vervolgens met hen? In hoofdstuk 5 geven we een beeld van de waarde van het project. Hoe waarderen ketenpartners, ouders en buurt Zorg om Jongeren en hoe beoordelen de ketenpartners hun samenwerking? In hoofdstuk 6 tenslotte geven we – op basis van de informatie en onderzoeksresultaten in voorgaande hoofdstukken – een evalueerend beeld van het project en formuleren we een aantal aanbevelingen voor de toekomst.

ven aan de onderzoekers.

Noot 12 Het ging om 3 gezinnen die alleen een screeningsgesprek hebben gehad, en 2 gezinnen die ook een begeleidingstraject hebben gehad.

Noot 13 Achtergrondinformatie over de respondenten, uitsplitsing naar de verschillende districten en gedetailleerde resultaten zijn opgenomen in bijlage 3.

2 Doelgroep en ervaring van overlast

In dit hoofdstuk geven we een beeld van de doelgroep van Zorg om Jongeren naar aard en omvang. Op basis van de door ons verzamelde gegevens krijgen we vervolgens een indicatie van het aantal jongeren tot 14 jaar dat in beide Rotterdamse districten potentieel door Zorg om Jongeren bereikt kan worden.

In het verlengde daarvan geven we een beeld van de leefbaarheid van de wijken/buurtten waar de politie Zorg om Jongeren uitvoert. In deze paragrafen verwerken we de resultaten van onze verkenning van de (ervaring van) overlast die men ervaart, mede om de context van het project te schetsen.

2.1 Doelgroep Zorg om Jongeren

Zorg om Jongeren richt zich zoals eerder omschreven op jongeren tussen de 0 en 14 jaar die zich zonder ouderlijk toezicht laat op straat bevinden onder risicovolle omstandigheden. In de beschrijving van de onderscheiden stappen in het project (zie 1.2) zijn duidelijk de normtijden omschreven. Wat moet worden verstaan onder risicovolle omstandigheden is niet verder geëxpliciteerd.

In onderhavig onderzoek wordt onder risicovolle omstandigheden verstaan:

- zich buiten de normtijden zonder ouderlijk toezicht op straat bevinden;
- als getuige aanwezig zijn bij delicten van minder- of meerderjarigen, rondhangen bij hinderlijke, overlastgevende of criminele jeugdgroepen of bij jongeren die drugs gebruiken;
- zelf risicovol of kwalijk gedrag vertonen waarvoor ze door het gebrek aan ouderlijk toezicht niet worden gecorrigeerd¹⁴.

De volgende omstandigheden zijn geen aanleiding om Zorg om Jongeren in te zetten:

- zelf strafbare feiten plegen
- slachtoffer of getuige zijn van huiselijk geweld

Voor deze situaties is een (landelijke) andere aanpak ontwikkeld en zij behoren niet tot het bereik van Zorg om Jongeren. Bij Zorg om Jongeren gaat het dus nadrukkelijk om de groep kinderen en jongeren die nog niet is afgeleden naar delictgedrag.

Noot 14 Bij 12-minners is het onderscheid tussen risicovol gedrag en delictgedrag een grijs gebied omdat 12-minners nog niet strafbaar zijn.

Het project wordt uitgevoerd in de onderstaande wijken/buurtten:

<i>West (start januari 2010)</i>	<i>Noord (start mei 2010)</i>
Delfshaven*	Agniesebuurt
Bospolder*	Proveniersbuurt
Tussendijken	Oude Noorden
Spangen	
Nieuwe Westen	
Overschie	

*In Bospolder-Tussendijken heeft al in 2008 en 2009 een pilot plaatsgevonden van Zorg om Jongeren. De werkwijze in de pilot week enigszins af van de huidige werkwijze. Sinds januari 2010 wordt samengewerkt met Pak je Kans.

2.2 Jeugd en risicojeugd in West en Noord

Aantallen jongeren

In West wonen ruim 16.000 jongeren tussen de 0 en 14 jaar en in de wijken in Noord waar het project wordt uitgevoerd, ongeveer 7.000 (zie tabel 2.1).

Tabel 2.1 Verdeling bewoners betrokken deelgemeenten

Gebied	0-4 jaar		5-9 jaar		10-14 jaar		Totaal aantal bewoners	
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
Delfshaven	4.809	6,6	4.205	5,8	4.363	6,0	72.921	100,0
<i>Delfshaven</i>	305	4,9	296	4,8	254	4,1	6.211	100,0
<i>Bospolder</i>	471	6,6	513	7,2	492	6,9	7.093	100,0
<i>Tussendijken</i>	405	6,0	414	6,2	468	7,0	6.705	100,0
<i>Spangen</i>	748	7,6	716	7,3	818	8,3	9.801	100,0
<i>Nieuwe Westen</i>	1.229	6,6	1.222	6,5	1.231	6,6	18.720	100,0
Overschie	941	5,9	825	5,2	737	4,5	15.900	100,0
<i>Overschie</i>	428	6,3	365	5,4	328	4,8	6.771	100,0
Noord	2.860	5,7	2.276	4,5	2.127	4,2	50.321	100,0
<i>Agniesebuurt</i>	228	5,6	244	5,9	192	4,7	4.104	100,0
<i>Proveniersbuurt</i>	240	5,3	214	4,8	168	3,7	4.503	100,0
<i>Oude Noorden</i>	1.085	6,4	997	5,9	916	5,4	16.895	100,0
Totaal Rotterdam	34.801	5,9	31.950	5,4	31.015	5,2	592.939	100,0

Bron: RotterdamDATA 2010

Er zijn geen gegevens bekend over het aantal 12-minners dat delicten pleegt in Rotterdam. Wel is bekend dat in 2009 in Delfshaven en in Noord in totaal 23 12-minners zijn doorverwezen naar Pak je Kans. Het gaat hier niet alleen om 12-minners die een delict hebben gepleegd, maar die ook om andere redenen zijn doorverwezen naar Pak je Kans¹⁵ (bron: interne informatie gemeente).

Afkomst jongeren

Meer dan 50% van de inwoners van Rotterdam tussen de 0-14 jaar is van niet-westerse afkomst (CBS, Statline 2010). In het merendeel van de wijken waar het project Zorg om Jongeren wordt uitgevoerd ligt het percentage allochtonen – er zijn geen specifieke uitsplitsingen naar leeftijd per wijk – echter fors hoger – met uitzondering van Overschie. In Spangen, Bospolder en Tussendijken is het percentage het hoogst, respectievelijk 86, 80 en 79%¹⁶.

Noot 15 Redenen om naar Pak je Kans doorverwezen te worden zijn: signaalgedrag, licht strafbaar feit, huiselijk geweld of slachtofferschap (bijvoorbeeld pesten).

Noot 16 Percentage allochtonen: Proveniers (52%), Agniese (67%), Oude Noorden (66%), Delfshaven

Risicojeugd en risicogezinnen

Zorg om Jongeren richt zich op risicojongeren en –gezinnen. Op basis van de bestaande bronnen is het lastig om daar een exact beeld van te geven. Met het project wil de politie vooral gezinnen bereiken die nog niet bekend zijn bij de hulpverlening en waar het kind zelf nog geen overlastgevend of crimineel gedrag vertoont.

Op basis van de beschikbare bronnen is het volgende bekend:

- Het percentage Rotterdamse kinderen dat opgroeit in een kansarm¹⁷ gezin ligt rond de 20%¹⁸.
- 20% van de kinderen in Rotterdam komt uit een gezin dat afhankelijk is van een uitkering, en 61% woont in een achterstandswijk¹⁹.
- Van de kinderen in groep 7, bleek 16% frequent (meer dan drie probleemgedragingen in een jaar) probleemgedrag te vertonen²⁰ en 40% incidenteel. Het gaat hierbij om probleemgedrag zoals vernielingen plegen, winkeldiefstal, iemand in elkaar slaan en bedreiging. Bij kinderen in de brugklas lag dit percentage lager (op respectievelijk 7% en 27%²¹).
- Jongens vertoonden vaker probleemgedrag dan meisjes.
- Leerlingen van het VMBO vertoonden vaker probleemgedrag dan leerlingen van HAVO/VWO (in de brugklas respectievelijk 10% en 4%). Ook etniciteit had een verband met het vóórkomen van probleemgedrag. Vooral jongeren met Antilliaanse/Arubaanse achtergrond scoorden hoog²².
- Van de ondervraagde jongeren in de brugklas, gaf 25% aan dat ze problemen²³ in de thuissituatie ervaren: 'er is thuis veel ruzie', 'vindt het vaak ongezellig thuis', 'voelt zich vaak alleen staan thuis', 'wordt thuis geslagen of mishandeld' en 'denkt wel eens over weglopen van huis'. Problemen kwamen het meest bij meisjes voor (36%). Wat betreft verschillende etnische groepen, bleken de Antilliaanse/Arubaanse en Kaapverdiaanse jongeren de meeste problemen thuis te ervaren, respectievelijk 36% en 37%. Ter vergelijking: bij de Nederlandse jongeren was dit percentage 21%.
- Uit de scholierenenquêtes van CTC komen geen opvallende gegevens over Delfshaven en Noord naar voren. In Overschie komt spijbelen en delinquentie relatief minder voor (CTC Rotterdam).
- In de regio Rotterdam-Rijnmond is er een afname van het aantal hinderlijke, overlastgevende en criminele jeugdgroepen in 2010 in vergelijking met 2009. Dit geldt echter niet voor de deelgemeenten waar Zorg om Jongeren wordt uitgevoerd: in Delfshaven is aantal overlastgevende groepen toegenomen, in Overschie en Noord het aantal hinderlijke groepen (Politie Rotterdam-Rijnmond, 2010).

(64%), Spangen (86%), Nieuwe Westen (72%), Bospolder (80%) Tussendijken (79%), Overschie (23%)

Noot 17 Een kansarm gezin is gedefinieerd als een gezin met minimaal één thuiswonend kind onder de 18 jaar, waarvan minimaal één ouder als 'kansarm' gedefinieerd is. Een persoon wordt als kansarm beschouwd wanneer hij of zij een niet-werkende werkzoekende is met een opleiding zonder startkwalificatie en/of een bijstandsuitkering heeft.

Noot 18 bron: Staat van Rotterdam, 2010

Noot 19 bron: Kinderen in Tel, 2010

Noot 20 Deze informatie is afkomstig uit zelfrapportage van probleemgedrag van de GGD Jeugdmonitor 2009.

Noot 21 bron: GGD Jeugdmonitor 2009

Noot 22 bron: GGD Rotterdam Jeugdmonitor 2009

Noot 23 Minimaal één van de vijf gevraagde problemen.

Conclusie

Op basis van bovenstaande bronnen is de indicatie dat minimaal 20% van de jongeren in risicovolle situaties terecht komt. Dit komt neer op ongeveer 3.200 kinderen in West en 1.400 in Noord.

Een deel van deze jongeren vormt de doelgroep van het project Zorg om Jongeren; het gaat om die jongeren die zich na de normtijden zonder ouderlijk toezicht op straat bevinden in een risicovolle situatie. Op basis van de beschikbare informatie is het lastig om een schatting te geven om hoeveel jongeren dit gaat.

2.3 Leefbaarheid in de wijk

Zorg om Jongeren heeft als uiteindelijk doel dat minder jongeren afglijden naar overlastgevend en crimineel gedrag en er dus ook in de wijken minder overlast op dit vlak wordt ervaren.

Leefbaarheid in West en Noord

Op basis van bestaande bronnen kan een inschatting worden gemaakt van de mate waarin bewoners in de verschillende wijken overlast ervaren van jongeren. De overlast van groepen jongeren is in alle wijken – met uitzondering van Overschie – in het werkgebied van Zorg om Jongeren de afgelopen jaren sterk toegenomen (zie tabel 2.2).

Tabel 2.2 Ervaringen van Bewoners die last hebben van overlast van groepen jongeren in 2007, 2008 en 2009 (percentage in Buurtthermometer)

Gebied	% 2007	% 2008	% 2009
DG Delfshaven	14	22	26
Delfshaven	17	20	25
Bospolder	13	22	31
Tussendijken	15	17	26
Spangen	14	27	25
Nieuwe Westen	14	27	29
DG Overschie	9	13	14
Overschie	8	10	11
DG Noord	14	17	20
Agniesebuurt	20	19	30
Proveniersbuurt	14	17	23
Oude Noorden	24	29	31
Totaal Rotterdam	14	19	⁻²⁴

Bron: Buurtmonitor

Veiligheidsbeleving van kinderen in de buurt

Bijna tweederde (62%) van de ondervraagde kinderen in de GGD jeugdmonitor (2009) in groep 7 voelt zich wel eens onveilig in zijn of haar (woon)buurt. Onder brugklassers ligt dit aandeel op 35%. Vooral brugklassers die woonden in Charlois (55%), Stadscentrum (50%) en Delfshaven (48%) voelden zich vaak onveilig. In de deelgemeenten Overschie en Noord (waar Zorg om Jongeren ook wordt uitgevoerd) voelden respectievelijk 34% en 45% van de brugklassers zich onveilig (GGD Jeugdmonitor).

Noot 24 Het totale percentage bewoners dat last ervaart van groepen jongeren in Rotterdam in 2009 is niet beschikbaar in de Buurtthermometer.

Ervaren jeugdoverlast door respondenten in de straatinterviews

Aan de bewoners van de wijken is tijdens de straatinterviews gevraagd of er in de buurt wel eens overlast wordt veroorzaakt door kinderen van 14 jaar en jonger. In West hebben de respondenten vaker last van overlast dan in Noord (respectievelijk 44% en 18%). Van de respondenten in West heeft 18% meerdere malen per week last van overlast en 20% bijna iedere avond. Vijf van de 32 geïnterviewde bewoners in Noord geven aan overlast te ervaren (drie hiervan hebben hier (bijna) iedere avond last van).

Tabel 2.3 Hebt u in deze buurt wel eens overlast door kinderen (< 14 jaar)? (alleen bewoners)

	West		Noord		Totaal	
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
Nooit	21	53%	25	78%	46	64%
Minder dan eens per week	2	5%	1	3%	3	4%
Eén keer per week	1	3%	1	3%	2	3%
Meerdere malen per week	7	18%	0	-	7	10%
(Bijna) iedere avond	8	20%	3	9%	11	15%
Weet niet/onbekend	1	3%	2	6%	3	4%
Totaal	40	100%	32	100%	72	100%

Aan de respondenten die aangaven overlast te ervaren werd gevraagd waar deze overlast uit bestaat. Veel genoemd werden:

- lawaai en herrie, zowel van muziek als voetballende kinderen die nog laat op straat zijn;
- rommel en troep die de kinderen achterlaten;
- vernielingen;
- brutaal gedrag van de kinderen;
- schelden en uitschelden door kinderen;
- rondhangende kinderen in portiek of op parkeerplaatsen.

Laat op straat

Aan de geïnterviewde respondenten (bewoners en bezoekers²⁵) werd tevens gevraagd of ze wel eens kinderen onder de 14 jaar laat op straat zien zonder (ouderlijk) toezicht. Ruim de helft (59%) geeft aan dit wel eens te zien, waarvan een groot deel aangeeft dit meerdere malen per week (27%) of zelfs bijna iedere avond (19%) te zien. In Noord geven respondenten aan dit vaker te zien dan in West (zie tabel 2.4).

Tabel 2.4 Ziet u in deze buurt wel eens kinderen alleen laat op straat? (alle respondenten)

	West		Noord		Totaal	
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
Nooit	13	21%	9	25%	22	22%
Minder dan eens per week	3	5%	2	6%	5	5%
Eén keer per week	4	6%	3	8%	7	7%
Meerdere malen per week	14	23%	12	33%	26	27%
(Bijna) iedere avond	12	19%	7	19%	19	19%
Weet niet/ onbekend	16	26%	3	8%	19	19%
Totaal	62	100%	36	100%	98	100%

Noot 25 Het gaat om bezoekers die ook 's avonds op bezoek komen in de betreffende wijken en dus zicht hebben op het laat op straat aanwezig zijn van jongeren.

Slechts een heel klein deel van de respondenten dat aangeeft soms kinderen laat alleen op straat te zien, vindt dit geen enkel probleem (4%). Een kwart heeft geen mening over dit onderwerp, en 70% bestempelt dit als een probleem. Respondenten in Noord vinden vaker dat dit een probleem vormt (85%) dan respondenten in West (61%).

Tabel 2.5 Wat vindt u ervan dat kinderen laat op straat lopen? (alle ondervraagden die dit hebben ervaren)

	West		Noord		Totaal	
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
Geen probleem	2	4%	1	4%	3	4%
Probleem	30	61%	23	85%	53	70%
Weet niet/ onbekend	17	35%	3	11%	20	26%
Totaal	49	100%	27	100%	76	100%

Een aantal voorbeelden van reacties die men gaf naar aanleiding van deze vraag zijn:

- Het is niet veilig voor de kinderen in deze buurt 's avonds.
- Kinderen horen binnen te zijn, en niet op straat. Ze zouden op bed moeten liggen.
- Het is onverantwoordelijk van de ouders, zij moeten hun kinderen opvoeden en toezicht houden.
- Het is niet goed voor de kinderen, ze hebben rust nodig en moeten de volgende dag weer naar school.
- Zo lang het licht is, is het geen probleem.

Volgens 45% van de respondenten zijn de kinderen vooral in de zomer buiten. Verder geeft 12% aan dat het niet zozeer aan de seizoenen ligt, maar dat het vooral met het weer te maken heeft of kinderen buiten zijn en volgens 8% maakt het niet uit of het zomer of winter is. .

3 Uitvoering Zorg om Jongeren in de praktijk

In dit hoofdstuk beschrijven en evalueren we hoe de uitvoering van Zorg om Jongeren in de praktijk verloopt. Dit doen we op basis van de interviews met de verschillende ketenpartners, de webenquête onder politieagenten, de straatinterviews met buurtbewoners en de interviews met ouders en jongeren.

We beginnen met een peiling van de bekendheid van het project en bezien vervolgens hoe betrokkenen de verschillende stappen, die Zorg om Jongeren omvat, uitvoeren.

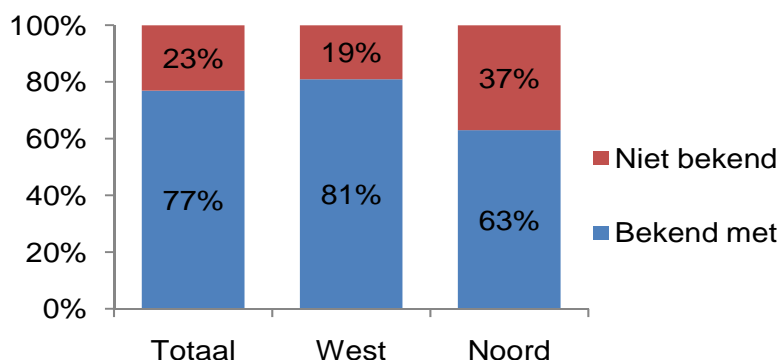
3.1 Bekendheid met Zorg om Jongeren

Bekendheid binnen de politie

Bekendheid met het project is een eerste vereiste voor uitvoering ervan. Uit de webenquête onder de politie blijkt het volgende:

- 76% van de respondenten²⁶ kent Zorg om Jongeren.
- Respondenten in West zijn meer bekend met Zorg om Jongeren dan in Noord: respectievelijk 81% en 63%.²⁷
- Het project is nog niet bekend bij alle hoofdagenten, aspiranten en brigadiers.
- De meeste agenten kennen de aanpak wel.
- Alle leidinggevenden (waaronder wijkteamchefs) en alle taakaccenthouders jeugd kennen de aanpak ook.
- Drie van de negen buurtagenten geven aan de aanpak helemaal niet te kennen. Daarvan komen twee buurtagenten uit West en één uit Noord.

Figuur 3.1 Bekendheid met Zorg om Jongeren bij de politie uit de webenquête

Noot 26 55 van de in totaal 72 respondenten.

Noot 27 Een verklaring hiervoor zal zijn dat het project in Noord pas in mei 2010 is gestart, in een beperkt aantal straten. In die wijk is de informatie over het project in eerste instantie beperkt gehouden. In het najaar van 2010 is ervoor gekozen om de informatie breder te verspreiden.

Tabel 3.1 Bekendheid met het project Zorg om Jongeren uitgesplitst naar type functie (n=72)

Functie	Ja	Nee
Agent	20	2
Hoofdagent	8	3
Aspirant	7	3
Brigadier	7	3
Buurtagent	6	3
Leidinggevende	6	0
Taakaccenthouder jeugd	4	0
Surveillant	1	1

Bekendheid bij de ketenpartners

De geïnterviewde ketenpartners zijn bekend met het project Zorg om Jongeren. De ketenpartners die niet rechtstreeks betrokken zijn bij het werkproces, hebben weinig zicht op wat Zorg om Jongeren concreet inhoudt, noch wat de effecten ervan zijn.

Bekendheid bij ouders en jongeren

De geïnterviewde ouders en jongeren waren vooraf niet bekend met het project Zorg om Jongeren.

Bekendheid in de wijken

In de straatinterviews is nagevraagd of de respondenten het project Zorg om Jongeren kennen. In West blijkt de aanpak beter bekend (bij 47% bekend) dan in Noord (bij 28% bekend) (tabel 3.2). Mogelijk heeft dit te maken met het feit dat de aanpak in Noord pas sinds kort gestart is en in een kleiner gebied wordt uitgevoerd dan in West. Nadere analyse wijst uit dat bewoners even vaak bekend zijn met de aanpak als bezoekers.

Tabel 3.2 Hebt u van de nieuwe aanpak gehoord? (alle respondenten)

	West		Noord		Totaal	
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
Ja	29	47%	10	28%	39	40%
Nee	33	53%	26	72%	59	60%
Totaal	62	100%	36	100%	98	100%

3.2 Signaleren en staande houden: wanneer Zorg om Jongeren inzetten?

Een politieagent die een jongere onder de 14 jaar laat op straat in een risicovolle situatie aantreft, spreekt deze jongere aan en vraagt hem of haar naar de leeftijd en het woonadres. In Noord werd Zorg om Jongeren in eerste instantie alleen uitgevoerd door twee buurtagenten. Vanaf het najaar is de aanpak uitgebreid naar alle hoofdagenten.

Alle respondenten vinden dat er sinds januari 2010 relatief weinig jongeren via Zorg om Jongeren zijn gemeld, namelijk slechts 40, waarvan 35 in West en 5 in Noord (zie ook hoofdstuk 5). De geïnterviewde agenten en jeugdcoördinatoren geven aan dat vroegsignaleren in brede zin en het project – gezien dit relatief geringe aantal - nog onvoldoende tussen de oren van de agenten zit. Dit komt volgens hen doordat agenten risicovolle situaties niet herkennen en/of vroegsignaleren niet als hun taak zien. Dit laatste is in te

genspraak met de uitkomst van de webenquête. Daaruit bleek dat het merendeel van de respondenten vindt dat vroegsignalering bij het takenpakket van de agent hoort. In de webenquête worden wel kanttekeningen geplaatst bij de normtijden voor de 12- tot 14-jarigen.

De jeugdcoördinatoren en medewerkers van Pak je Kans hebben de indruk dat de inzet van Zorg om Jongeren sterk verschilt per agent. Dit heeft onder andere te maken met de wijze waarop de agent de situatie bekijkt: geeft hij alleen een waarschuwing of maakt hij ook een zorgformulier op?

Deze observaties maken duidelijk dat het belangrijk is te analyseren wanneer Zorg om Jongeren daadwerkelijk wordt ingezet op het moment dat een agent een jongere staande houdt op straat. Wat zijn de overwegingen en omstandigheden die bepalen dit wel of niet te doen?

Wanneer Zorg voor Jeugd inzetten?

Van de 55 respondenten uit de webenquête die de aanpak kennen, hebben er elf Zorg om Jongeren daadwerkelijk gebruikt (20%). Deze elf respondenten is gevraagd wanneer zij de situatie als risicovol inschatten. De meest genoemde reden is dat het om een jong kind ging dat alleen laat op straat was (acht keer). Ook het feit dat het kind zich in andere risicovolle omstandigheden bevond speelde een rol (genoemd door zeven respondenten).

Voorbeelden van risicovolle omstandigheden die genoemd werden, zijn:

- jonge kinderen die zich in het gezelschap van oudere (al dan niet criminele) jongeren bevinden;
- een kind dat getuige is van een vechtpartij;
- een melding van jeugdoverlast.

De helft van de respondenten geeft aan dat het om een combinatie van bovengenoemde factoren ging. De problematische gezinssituatie van het kind was voor drie respondenten aanleiding om van een risicovolle situatie te spreken.

Overweging om Zorg om Jongeren niet in te zetten

In de webenquête hebben 44 van de 55 respondenten die de aanpak wel kennen, de aanpak nooit toegepast (80%). Zij geven als belangrijkste reden dat ze nog nooit een zaak zijn tegen gekomen die in de aanpak past. Een andere reden die meerdere keren genoemd is, is dat andere werkzaamheden op dat moment voorrang hadden. Overwegingen die volgens de respondenten geen rol spelen zijn dat het invullen van zorgformulieren te veel tijd kost, dat ze het moeilijk vinden om ouders aan te spreken of dat met zorgmeldingen toch niets wordt gedaan. Verder worden als redenen genoemd:

- Moeders waren zelf bij het kind op het plein.
- Ik heb te weinig kennis met betrekking tot Zorg om Jongeren.
- Het is moeilijk in te schatten (met het oog op vakanties enz.) wat 'normale' tijden zijn dat kinderen nog buiten lopen.

Als wordt ingezoomd op die agenten die vanwege hun functie vaak op straat aanwezig zijn (buurtagenten) en op de jeugdaccenthouders dan zien we een vergelijkbaar beeld: één van de zes buurtagenten heeft de aanpak gebruikt en twee van de vier jeugdaccenthouders. Ook zij geven aan nooit een situatie te hebben meegemaakt waarin de aanpak past.

De 44 respondenten uit de webenquête die de aanpak kennen maar nog nooit hebben toegepast, is gevraagd of ze wel eens een situatie hebben meegemaakt waarin ze Zorg om Jongeren wel hebben overwogen. Negen van hen geven aan dit inderdaad te hebben overwogen, maar uiteindelijk niet hebben gedaan. Zij zijn allemaal werkzaam in West. Drie van hen hebben op dat moment de jongere alleen aangesproken en gezegd dat hij/zij naar huis moest. Twee respondenten hebben het kind zelf naar huis gebracht. Twee respondenten hebben het kind aangesproken dat hij/zij naar huis moest en hebben tevens de ouders een mondelinge waarschuwing gegeven. Twee respondenten gaven aan dat ze niets hebben gedaan.

Hanteren van de normtijden

De opmerking over wat 'normale' tijden zijn, brengt ons op de vraag hoe de normtijden worden gehanteerd. De meningen over de normtijden, tijdstippen waarna jongeren van een bepaalde leeftijd niet meer op straat behoren te zijn, verschillen. Vooral voor de oudere jongeren worden hier door sommige respondenten kanttekeningen bij gemaakt. Een respondent in de webenquête verwoordt het als volgt:

'De ouders lachen je uit als je een kind van 14 jaar terug komt brengen. En ik moet zeggen dat ik ook niet echt met overtuiging kan zeggen dat 20 uur echt te laat is. Op het moment dat ze voor overlast zorgen is het een ander verhaal. Dan moeten ze wel aangepakt worden.'

Bovendien blijkt dus dat de normtijden en de daaraan gekoppelde leeftijden niet voor iedereen duidelijk zijn.

Een van de geïnterviewde jeugdcoördinatoren geeft aan dat het eigenlijk vrij simpel is: *'Als de lantaarns aangaan moeten kinderen binnen zijn en niet meer alleen op straat spelen'*. Dit citaat geeft een probleem weer waar de politie en andere ketenpartners op wijzen: door het grote verschil tussen winter en zomer geven deze normtijden onvoldoende houvast. Sommige respondenten suggereren dat de tijdsgrens op een andere manier moet worden aangeven, bijvoorbeeld: een uur na zonsondergang.

Normtijden hebben pas zin als die door alle betrokkenen gedragen worden: niet alleen door de ketenpartners maar ook door de ouders. Een respondent van de groepsaanpak geeft aan dat er met meerdere organisaties in de wijk op wijk- of straatniveau gepraat moet worden over de normen/criteria. Op die manier kan Zorg om Jongeren zich aanpassen aan de couleur locale en kan er draagvlak gecreëerd worden in de wijk bij andere partners die met jongeren werken.

Uit de interviews met ouders bleek dat de constatering of het donker is buiten of niet, eerder als vanzelfsprekende norm te gelden dan de kloktijd. In de winter laten ouders hun kinderen minder vaak buiten spelen omdat het dan vroeg donker is. Een van de geïnterviewde ouders gaf aan vooraf niet te weten dat het *'verboden is voor kinderen om na 21 uur buiten te spelen'*.

3.3 Overbrengen naar politiebureau, gesprek met de ouders

Naar huis brengen in plaats van naar het politiebureau

De volgende stap in het project Zorg om Jongeren, is de jongere mee te nemen naar het politiebureau, de ouders hier te ontbieden en met hen het gesprek aan te gaan over hun ouderlijke verantwoordelijkheid.

Verschillende respondenten - zowel van de politie als van de ketenpartners - hebben er moeite mee dat kinderen mee naar het bureau worden genomen.

Vaak speelt het kind buiten in de buurt van het huis. Het kost dan minder tijd om het kind naar huis te brengen en is ook minder belastend voor het kind. Bovendien biedt het naar huis brengen de mogelijkheid om bij het kind thuis te kijken, aldus de jeugdcoördinatoren. Tot 14 jaar hebben jongeren geen identificatieplicht. De enige manier om erachter te komen wie ze zijn is door hen thuis te brengen – zo blijkt ook uit het groepsinterview met de agenten die de aanpak uitvoeren.

Alle elf respondenten van de webenquête die Zorg om Jongeren hebben gebruikt, geven inderdaad aan dat ze het kind naar huis hebben gebracht. Ouders reageren over het algemeen positief volgens de respondenten. Slechts één respondent geeft aan dat ouders onverschillig reageerden en één respondent geeft aan dat ouders negatief reageerden: *'De ouders snapten niet waar we ons mee bemoeiden. Er was toch een neef bij het kind dat laat op straat was...'*

Politie de juiste partij om het gesprek met de ouders te openen?

Een DOSA-regisseur vraagt zich af of de politie wel de juiste partij is om kinderen die laat op straat zijn naar huis te brengen. Niet alle ouders begrijpen dit en denken dat de politie hun kind slecht vindt. Andere respondenten vinden juist dat er - doordat de politie de jongere naar huis brengt – bij deze gezinnen een ingang wordt gecreëerd voor de hulpverlening – die er anders niet binnen komt. De gezaghebbende rol van de agent is hier een voordeel, zo stellen deze respondenten.

Ook volgens de medewerkers van Pak je Kans kan het 'blauwe randje' van de politie een opening bieden voor de hulpverlening. De wijze waarop de agent het gesprek aan gaat met de ouders op het moment dat ze het kind terugbrengen, is daarbij bepalend voor de mate waarin ouders openstaan voor hulp vanuit Pak je Kans. Dat gaat volgens deze respondenten nog niet altijd goed. Vanwege het imago van corrigeren en sanctioneren van de politie, vraagt het des te meer vaardigheden van de agent om de ouders niet af te schrikken.

Twee uitvoerende politieagenten uit het groepsinterview geven aan dat zij in het gesprek met de ouders proberen hen zo min mogelijk 'aan te vallen' op hun manier van opvoeden. *'Belangrijk is om hen te wijzen op de risico's die het kind loopt en aan te geven dat je je als agent zorgen maakt'*, aldus één van hen. Onderwerp van gesprek is dus de veiligheid van het kind.

De geïnterviewde jeugdcoördinatoren en medewerkers van Pak je Kans denken dat sommige agenten het moeilijk vinden om ouders aan te spreken over hun tekort aan ouderlijk toezicht.

Ervaringen van ouders

Ook uit de interviews met de ouders (vijf gezinnen werden geïnterviewd, waardoor voorzichtigheid geboden is bij de interpretatie van deze informatie) blijkt dat de veiligheid van het kind een goede ingang is om in gesprek te komen. Uit de interviews met ouders en jongeren komt naar voren dat de jongeren inderdaad op straat zijn aangesproken door de politie. Bij drie gezinnen is de politie daadwerkelijk bij de ouders thuis geweest. Een aantal andere jongeren (die in een binnentuin werden aangetroffen) is naar huis gestuurd.

Het is, in een enkel geval, voorgekomen dat de politie naam en contactgegevens noteerde en het kind naar huis stuurde zonder contact met de ouders op te nemen. Na verloop van tijd werden de ouders benaderd door Pak je Kans zonder dat zij informatie of uitleg hadden gekregen over Zorg om Jongeren.

De uitleg die de politie volgens de ouders geeft is dat het 's avonds onveilig kan zijn in de buurt en dat kinderen daarom op dat tijdstip niet meer buiten horen te zijn. Uit de gesprekken blijkt dat ouders niet altijd de koppeling leggen tussen het laat op straat zijn van de kinderen en het gebrek aan ouderlijk toezicht. Ook de koppeling met het tijdstip wordt niet altijd gelegd. Eén moeder benoemt dat zij het idee had dat enkel de onveilige buurt reden was voor het politiebezoek en dat het tijdstip daar verder niets mee te maken had.

Ouders vinden het over het algemeen goed dat de politie extra alert is op jongeren in verband met de onveilige situatie in de buurt. Toch plaatsen ouders ook wel kanttekeningen. Volgens één ouder had de politie het kind gedreigd met een boete. De ouder vond dit een slechte zaak omdat ouders voor een boete op moeten draaien en kinderen daar zelf niets van leren. Ook vond één ouder de situatie niet dusdanig ernstig, dat het ingrijpen van de politie nodig was.

3.4 Zorgformulier opmaken, beoordelen Zorgformulier en doorverwijzing

Opmaken van het zorgformulier

Nadat het kind is thuisgebracht, maakt de agent het zorgformulier op. Het gaat hier om het officiële landelijke zorgformulier. Aan ouders moet altijd worden gemeld dat een zorgformulier wordt opgemaakt. Als ouders om een toelichting vragen, wordt deze kort gegeven.

Het zorgformulier wordt doorgestuurd naar het Meldpunt Zorgformulieren Politie van BJZ. Op het zorgformulier worden - de situatie op straat, de reactie van de ouders en de situatie thuis beschreven. Ook vermelden agenten in het zorgformulier aan welke vervolgstappen ze denken. Dit kan bijvoorbeeld doorverwijzing naar Pak je Kans zijn, maar ook naar het AMK of BJZ. De respondenten van het Meldpunt en Pak je Kans geven aan dat zorgformulieren soms erg summier worden ingevuld maar dat het voldoende is als op een zorgformulier de volgende zaken kort en bondig staan: concreet en waarneembaar gedrag, tijdstip, aantal personen met leeftijd en situatie.

Respondenten van het Meldpunt en Pak je Kans en geïnterviewde agenten en jeugdcoördinatoren hebben de indruk dat agenten enerzijds denken dat het opmaken van een zorgformulier veel tijd kost en dat ze daarom alleen een waarschuwing geven, en anderzijds dat ze het een bureaucratische stap vinden. Ze hebben immers al bedacht dat de zaak naar Pak je Kans moet gaan. Een andere medewerker van het Meldpunt heeft ook van agenten terug gehoord dat ze de melding bij BJZ zien als een 'check of de zaak al bekend is bij BJZ'. Uit de webenquête blijkt echter dat het invullen van het zorgformulier geen rol speelt bij de overweging om Zorg om Jongeren wel of niet in te zetten.

Beoordelen van het zorgformulier

Volgens de respondenten van het Meldpunt Zorgformulieren Politie van BJZ komen de zorgformulieren via Zorg om Jongeren net als andere zorgformulieren binnen en worden ze in principe ook hetzelfde behandeld. Dit betekent dat deze meldingen via de mail direct binnenkomen bij het meldpunt.

Verschillende ketenpartners geven aan dat niet alle meldingen automatisch naar Pak je Kans moeten gaan. Er moet gekeken worden:

- welke hulp er al is;
- welke hulp nodig is (diagnose);
- welke hulp aangeboden wordt.

Het secretariaat van het Meldpunt Zorgformulieren Politie stuurt meldingen over kinderen die al in behandeling zijn bij BJZ door naar de behandelende medewerker van BJZ.

De rest van de zaken komt terecht bij de medewerkers van het Zorgformulieren Politie van BJZ die de meldingen vervolgens beoordelen. Hierbij wordt gecheckt bij welke instanties de jeugdige bekend is. Vervolgens wordt op basis van de inhoud van de melding beslist naar welke instantie de melding wordt doorgezet. Deze behandeling vindt binnen 48 uur plaats. Soms is de informatie die op het formulier staat erg summier. Bijvoorbeeld *'Jongetje speelde laat op straat'*. Normaal zou het formulier teruggaan naar de agent voor meer informatie, maar als het duidelijk is dat de agent wil doorverwijzen naar Pak je Kans, neemt het Meldpunt Zorg genoeg met een minder volledig ingevuld Zorgformulier.

De medewerkers van het Meldpunt Zorgformulieren zijn ongeveer een jaar geleden ingelicht over Zorg om Jongeren. Hen is destijds verteld dat meldingen vanuit Zorg om Jongeren in principe worden doorverwezen naar Pak je Kans. Het Meldpunt maakt van iedere zaak echter toch een beoordeling. Als de problematiek te ernstig of niet geschikt lijkt voor Pak je Kans, dan kan het Meldpunt besluiten alsnog ergens anders naar te verwijzen, bijvoorbeeld BJZ- toegang of DOSA²⁸. Dit wordt dan overlegd met de politie-jeugdcoördinator. Als de zaak al bekend is bij BJZ, wordt de zorgmelding doorgestuurd naar de betreffende casemanager. Afspraak is dat zij actie ondernemen naar aanleiding van de situatie. Indien het nodig is kunnen zij volgens afspraak ook Pak je Kans inschakelen om één of meerdere gesprekken met het gezin te voeren.

De uitkomst van de beoordeling door het Meldpunt Zorgformulieren geregistreerd, en via de mail teruggekoppeld aan de meldende agent. Dit ervaren de agenten als prettig volgens één van de medewerkers van het Meldpunt. Een andere medewerker heeft juist gehoord dat agenten de terugkoppeling niet lezen omdat deze als ontvangstbevestiging in hun mailbox komt en zij deze dan wegklikken. Dit is vooral lastig als er in de mail nog een vraag om extra informatie staat. Als de agent deze vraag niet beantwoordt, neemt het Meldpunt de melding niet in behandeling. Het is een taak van de jeugdcoördinator om controle te houden of agenten deze vragen beantwoorden, aldus één van de jeugdcoördinatoren.

Het Meldpunt Zorgformulieren ziet niet altijd dat een melding vanuit Zorg om Jongeren komt. Dit wordt niet standaard op het formulier vermeld. De respondenten vinden dit niet noodzakelijkerwijs lastig. Wel is het belangrijk dat de politie op het zorgformulier vermeldt dat Pak je Kans de logische vervolgstap is. De meldpuntmedewerker kan dan de inschatting maken of een grondige beoordeling nodig is of niet.

Doorverwijzing

Op wat na het doorsturen van de melding vervolgens met de zaken gebeurt,

Noot 28 Volgens een jeugdcoördinator wordt er nauwelijks contact opgenomen vanuit het Meldpunt.

heeft het Meldpunt geen zicht. Het Meldpunt beoordeelt alleen de zorgmeldingen en verwijst door. Het is voor de instantie, die de doorverwijzing heeft aangenomen, niet mogelijk deze terug te geven aan het Meldpunt, indien de zorg niet tot stand komt.

Naar aanleiding van meldingen vindt regelmatig contact plaats tussen de politie en de Meldpuntmedewerker, bijvoorbeeld om nadere informatie te vragen. Er vindt geen structureel face-to-face-overleg plaats tussen Meldpunt en politie.

Pak je Kans krijgt ook zorgformulieren binnen van andere zorgmeldingen en niet alleen van Zorg om Jongeren. Het is daarom prettig - aldus de hulpverleners van Pak je Kans - als op het zorgformulier staat vermeld dat het om Zorg Om Jongeren gaat, maar dit is niet altijd het geval. Uit de omschrijving van de situatie (tijdstip en omstandigheden) kan men meestal wel opmaken dat het hier om een doorverwijzing vanuit Zorg om Jongeren gaat.

Formeel komt een zorgmelding via het Meldpunt Zorgformulieren bij Pak je Kans terecht. In de praktijk worden Pak je Kans-medewerkers ook wel eens rechtstreeks door agenten benaderd ter consultatie of om de casus door te geven. Om de casus in behandeling te nemen, moet de agent het Zorgformulier dan wel alsnog naar het Meldpunt sturen. Als de situatie het vereist, neemt Pak je Kans de melding echter wel direct op.

Als bij het Meldpunt Zorgformulieren blijkt dat de problematiek deel uitmaakt van een groter geheel, is het volgens de DOSA-regisseurs ook mogelijk een melding bij DOSA te maken. De DOSA-regisseur in Noord meldt ook dat als een gezin medewerking aan Pak je Kans weigert, een melding kan worden gedaan bij DOSA. De casus komt dan in het reguliere DOSA-traject, dat wil zeggen: DOSA geeft een zorgsignaal af naar haar partners met wie ze eens in de 14 dagen bijeenkomt (onder meer politie, leerplicht, jeugdzorg, CJG). Deze partijen zoeken de informatie over de gezinsleden bij elkaar en stellen gezamenlijk op gezinsniveau een plan van aanpak op. Kortom: de DOSA-regisseur zorgt ervoor dat een casus in een DOSA-traject komt op het moment dat Pak je Kans niet voldoende is.

In Noord is het sinds januari 2010 twee keer voorgekomen dat een jeugdige via Zorg om Jongeren bij de DOSA terecht kwam. Deze twee jongeren waren onbekend bij DOSA, maar er was al wel veel hulpverlening in het gezin. De ouders waren behoorlijk murw van alle hulp die al verleend werd. Voor deze casussen had DOSA weinig meerwaarde.

In West was er in de beginfase van de pilot²⁹ veel extra werk voor de DOSA-regisseur omdat het toen nog niet helder was waar de zorgformulieren naartoe moesten - daarom kwamen die bij de DOSA-regisseur terecht. Zij stuurde ze vervolgens door naar het Buurtnetwerk. Inmiddels is dit neergelegd bij het Meldpunt Zorgformulieren en sindsdien krijgt de DOSA-regisseur geen meldingen meer. Wel zijn er via Pak je Kans indirect een tweetal Zorg om Jongeren-zaken naar de DOSA doorgezet. Volgens de DOSA-regisseur in West is de doelgroep van Zorg om Jongeren te licht voor DOSA.

Noot 29 Het gaat hier om de pilotfase in 2008- 2009.

3.5 Intake en interventie Pak je Kans

Naar aanleiding van het Zorgformulier neemt een medewerker van Pak je Kans contact op met de ouders. In dat gesprek legt deze medewerker uit wat de aanleiding is voor het gesprek (kind laat op straat, gebrek aan ouderlijk toezicht), wat Zorg om Jongeren is en welke rol Pak je Kans heeft, namelijk het bieden van laagdrempelige hulp. Daarnaast wordt in kaart gebracht welke problematiek er in het gezin is en welke interventie zinvol kan zijn. De uitkomst van een screeningsgesprek kan ook zijn dat er geen verdere hulp nodig is.

Volgens de geïnterviewde politieagenten wordt over het algemeen Pak je Kans ingezet omdat dit volgens hen een aantal voordelen kent:

- Pak je Kans werkt outreachend. Ze houden rekening met tijden en locaties waar de ouders kunnen afspreken.
- Pak je Kans is objectief; de medewerkers gaan kijken en maken een inschatting.
- Het alternatief - Bureau Jeugdzorg - heeft een negatieve connotatie: ouders schrikken hier erg van. De drempel voor een gesprek met Pak je Kans is voor ouders lager.

Ervaringen van ouders en kinderen

Bij twee van de vijf geïnterviewde gezinnen heeft de politie in het gesprek met de ouders aangegeven dat iemand van de hulpverlening contact met hen op zou nemen. Bij twee andere gezinnen was dit niet het geval. Zij hebben een brief kregen van Pak je Kans. Daarin werd beschreven dat er contact met hen op zou worden genomen of dat ze uitgenodigd werden voor een gesprek bij Pak je Kans. Het vijfde gezin kreeg ook een brief van Pak je Kans met een uitnodiging voor een gesprek. Het is niet bekend of de ouder al door de politie was ingelicht over de doorverwijzing naar de hulpverlening.

Bij drie van de vijf geïnterviewde gezinnen heeft de medewerker van Pak je Kans alleen een screeningsgesprek gevoerd. Op basis van dit gesprek bleek een verder hulpverleningstraject niet nodig. De drie respondenten oordelen positief over dit gesprek met de medewerker van Pak je Kans. In dit gesprek is onder andere aan hen uitgelegd waarom jongeren niet alleen laat op straat mogen spelen (onveilig/gevaarlijk), hoe laat ze binnen moeten zijn, en dat ouders goed op moeten letten. De ouders en jongeren hebben dit als positief ervaren en vonden dit niet belastend. Het was goed dat iemand hen uitleg gaf over dat het niet veilig is op straat en dat de ouders daarom beter moeten opletten.

Bij twee gezinnen is naar aanleiding van het screeningsgesprek een hulpverleningstraject gestart. In het vervolgtraject zijn gesprekken gevoerd met de moeder en het kind (of meerdere kinderen in het gezin). Bij één gezin waar financiële problemen speelden, heeft de medewerker van Pak je Kans daarnaast ook concrete zaken geregeld zoals een sportfonds, zodat het kind kan voetballen.

Eén moeder gaf aan *'het erg mooi te vinden dat haar kleintje ervoor heeft gezorgd dat haar gezin hulp krijgt'*. De moeder had namelijk niet zo zeer problemen met haar dochter, maar eerder met haar puberende zoon. Bovendien werd het gewaardeerd dat de hulpverlener van Pak je Kans bij het gezin thuis langskwam.

3.6 Terugkoppeling

De afspraak is dat het Meldpunt Zorgformulieren en/of Pak je Kans aan de politie terugkoppelt welke opvolging aan de zorgmelding is gegeven. Zes van de elf respondenten uit de webenquête die Zorg om Jongeren hebben toegepast, weten niet wat hun zorgmelding uiteindelijk heeft opgeleverd. Drie respondenten geven aan dat het gezin zorg heeft gekregen, twee respondenten zien de kinderen minder op straat en één respondent is van mening dat de zorgmelding geen verschil heeft gemaakt en dat de situatie nog hetzelfde is.

De uitvoerende politieagenten uit het groepsinterview geven echter aan van het Meldpunt Zorgformulieren wel altijd een terugkoppeling te krijgen over wat er met de melding gebeurd is. Dit vinden ze prettig en motiverend.

Pak je Kans verzorgt terugkoppeling naar de agent als ze met een gezin bezig zijn en op het moment dat de zaak afgerond is.

4 Resultaten en effecten

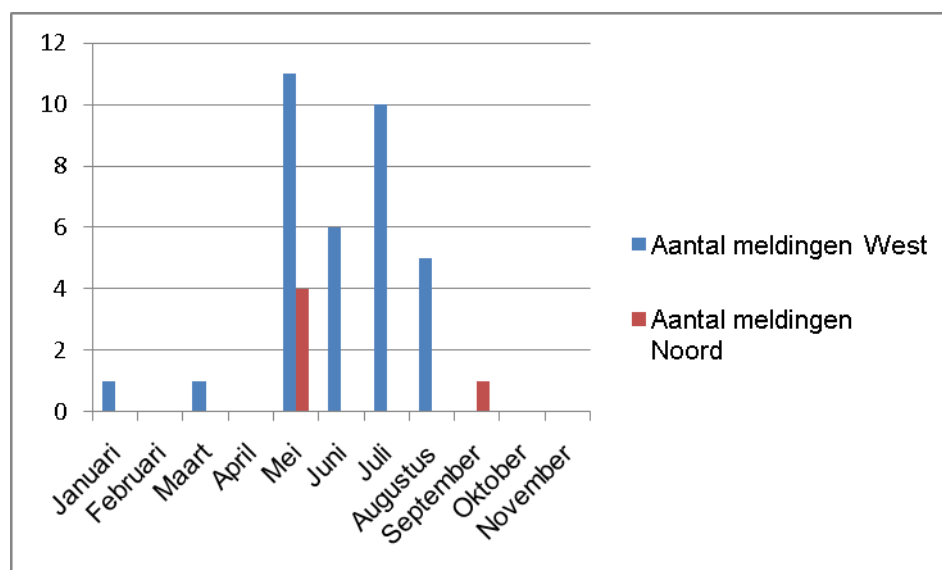
Wat heeft Zorg om Jongeren tot nu toe opgeleverd? In dit hoofdstuk beschrijven we hoeveel jongeren er werden doorverwezen en bezien we wat er vervolgens met hen gebeurde. Tot slot kijken we of in de buurt enig effect van de aanpak wordt ervaren.

4.1 Resultaten met betrekking tot vroegsignaleren

Aantal (aan)gemelde jongeren

In de periode van januari tot en met november 2010 zijn in totaal 40 jongeren in het kader van het project Zorg om Jongeren van straat gehaald. Hieronder waren 35 jongeren uit West en 5 jongeren uit Noord. In Noord werden alle kinderen door dezelfde agent aangebracht uit het wijkteam Oude Noorden. In West was de verdeling tussen wijkteams: 21 zaken uit Bospolder/Tussendijken, 7 uit Nieuwe Westen, 4 uit Spangen en 3 uit Delfshaven.

De meeste zorgmeldingen werden in het voorjaar en de zomer gedaan. Maar liefst 31 van de 40 zaken werd in mei, juni of juli aangebracht. Vanaf oktober is geen enkele nieuwe zaak meer binnengekomen.

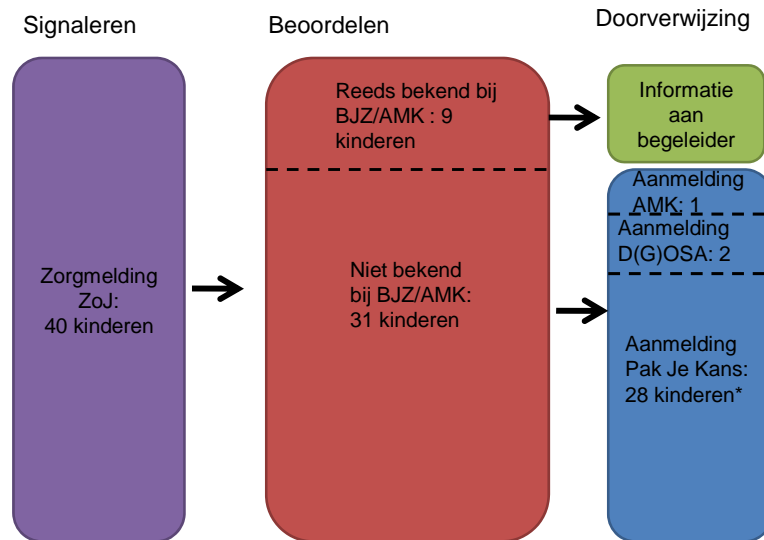
De gemiddelde leeftijd van de jongeren (kinderen) die binnen Zorg om Jongeren aangebracht werden was 8,8 jaar. In totaal 6 kinderen waren 3 jaar oud, 10 kinderen waren tussen de 4 en 6, 8 kinderen waren tussen de 7 en 9 jaar, 4 kinderen waren tussen de 10 of 11 jaar en 12 jongeren waren 12 jaar of ouder.

Opvolging zorgmeldingen

Van de 40 jongeren over wie de politie een zorgformulier instuurde, bleken 9 al bekend bij Bureau Jeugdzorg of het AMK. Deze meldingen werden doorgegeven aan de betreffende begeleider bij BJZ/AMK.

Van de 31 overige zaken werd na beoordeling door het Meldpunt het overgrote deel (28) doorverwezen naar Pak je Kans. Voorts werden 2 jongeren doorgestuurd naar het DOSA/GOSA voor nadere bespreking en werd 1 jongere door het Meldpunt aangemeld bij het AMK. Zie figuur 3.1 voor een weergave van dit proces.

Figuur 3.1 Schematische weergave van vervolg op Zorg om Jongeren, volgens informatie van politie en Bureau Jeugdzorg.

* Volgens informatie van Pak je Kans (West) werden 35 kinderen aangemeld vanuit Zorg om Jongeren, waarvan 28 gezinnen gescreend zijn.

Onder de gemelde jongeren door Zorg om Jongeren zijn vooral onder 12-minners veel kinderen die nog niet bekend waren bij BJZ, namelijk 23 van de 28 (83%). Van deze kinderen werden 21 kinderen doorverwezen naar PJK, 1 naar AMK en 1 naar de DOSA. Onder de doelgroep 12 tot 14 jaar bleken 4 van de 12 jongeren bestaande cliënten bij BJZ of AMK (33%). Van de overige 8 werden 7 doorverwezen naar PJK en 1 naar DOSA.

Gemelde jongeren die al bekend zijn bij de hulpverlening

Van de zes jongeren die ten tijde van de zorgmelding al bekend waren bij BJZ, stonden twee kinderen al onder toezicht van een gezinsvoogd en stond één kind onder voogdij en was geplaatst in pleegzorg. De drie andere kinderen hadden vrijwillige hulpverlening vanuit BJZ, waarvan voor twee kinderen ten tijde van de zorgmelding al een beschermingsonderzoek liep bij de Raad voor de Kinderbescherming.

In de drie zaken die al bekend waren bij het AMK, werd de zorgmelding door het Meldpunt doorgestuurd naar AMK. In één van deze zaken is uiteindelijk een OTS opgelegd.

Wat doen begeleiders van BJZ met de informatie?

Twee van de drie betrokken voogden namen direct contact op met (pleeg)ouders over de zorgmelding, telefonisch of door een huisbezoek. In de andere OTS-zaak werd kort na de zorgmelding de jongere in crisisopvang geplaatst. Het is echter onbekend of dit een direct gevolg was van de Zorg om Jongeren-melding. In de zaken waarin een raadsonderzoek liep, werd informatie over ZoJ door de begeleider doorgespeeld aan de Raad of aan de volgende begeleider (van de jeugdbescherming).

Nieuwe zaak AMK

Er werd door het Meldpunt ook één nieuwe zaak naar het AMK doorverwezen naar aanleiding van Zorg om Jongeren. Deze zaak is door het AMK doorgestuurd naar de school van het kind (speciaal onderwijs) en naar MEE. Reden hiervoor was onder andere dat de zorgmelding vanuit de politie 'erg mager' werd bevonden.

Verwijzing naar Pak je Kans

Vanuit de rapportage van Pak je Kans in Rotterdam West bleek dat 35 kinderen vanuit Zorg om Jongeren zijn aangemeld in 2010. (NB deze cijfers wijken af van de gegevens die vanuit de politie werden aangeleverd en vanuit het Meldpunt Zorgformulieren.) Pak je Kans geeft aan in 28 gezinnen een screening te hebben gedaan. In zeven gevallen werd geen screening gedaan, waarvan er in twee zaken wel melding is gedaan bij de DOSA³⁰. Hier van bleken 22 (79%) gezinnen geen verdere hulpverlening nodig te hebben. Zes gezinnen kregen hulpverlening vanuit Pak je Kans aangeboden en aanvaardden dit ook. De duur van de begeleiding was in alle zes gevallen korter dan dertien weken vanaf de screening (gemiddeld twaalf weken). Inmiddels zijn vijf van de zes trajecten afgesloten. In drie trajecten waren de problemen opgelost of zodanig hanteerbaar dat geen verdere hulpverlening nodig was. Twee gezinnen werden doorverwezen voor andere hulpverlening.

In Noord werden alle vijf jongeren die in het kader van Zorg om Jongeren werden gesignaleerd, doorverwezen naar Pak je Kans volgens de informatie van het Meldpunt. Pak je Kans Noord (Flexus Jeugdplein) geeft aan hiervan drie aanmeldingen ontvangen te hebben. In deze zaken is enkel telefonisch contact geweest met de gezinnen en is geen vervolg geweest omdat ouders niet open stonden voor begeleiding. De overige twee zaken zijn naar Pak je Kans Crooswijk verwezen. Hiervan is onduidelijk welk vervolg de aanmelding heeft gekregen.

Vergelijking met andere aanmeldingen bij Pak je Kans

Pak je Kans wordt niet alleen ingezet voor jongeren die via Zorg om Jongeren worden gemeld, maar ook voor reguliere meldingen van ketenpartners. De respondenten van Pak je Kans geven aan dat de kinderen die via Zorg om Jongeren worden aangemeld meestal jongeren zijn (tussen 4 en 6 jaar) dan bij reguliere meldingen. Bij de aanmeldingen via Zorg om Jongeren gaat het daarnaast in eerste instantie vaker om opvoedingsproblematiek. Bij reguliere aanmelding is vaker ook sprake van delict- (bijvoorbeeld diefstal) of probleemgedrag (bijvoorbeeld op school) van het kind.

Vergelijking met de uitkomsten van de pilot in Bospolder-Tussendijken

Er lijkt er een verschuiving plaats te vinden in vergelijking met de pilot die sinds 2008 in Bospolder-Tussendijken liep. In die pilot werden ook jongeren doorverwezen die zelf delictgedrag vertonen (First offenders). Dit lijkt in de huidige uitvoering van het project minder het geval. Dit is ook in lijn met de huidige definitie van de doelgroep.

Noot 30 Gezien de aanleiding van het politiecontact werd de situatie wel als ernstig ingeschat in deze zaken.

4.2 Terugbrengen onder ouderlijk toezicht

Ouderlijk toezicht

Een tweede doel van de aanpak Zorg om Jongeren is de kinderen terug te brengen onder het ouderlijk toezicht. Ouderlijk toezicht speelt een belangrijke rol bij het voorkomen van verder afglijden van jongeren naar overlastgevend of crimineel gedrag.

Uit verschillende onderzoeken (Huey, Henggeler, Brondino, & Pickrel, 2000; Fuligni & Eccles, 1993) blijkt namelijk dat de toename van toezicht door de ouders leidt tot minder betrokkenheid bij deviante leeftijdgenoten. Dit verklaart de vermindering in antisociaal gedrag van jongeren. Studies wijzen er op dat een verandering in ouderlijk functioneren een belangrijk verklarend mechanisme is achter het succes van gezinsgerichte interventies ter vermindering van antisociaal gedrag van jongeren.

Dit is vooral van toepassing op discipline en toezicht houden op de jongeren. De ouders die autoritatieve controle gebruiken, creëren een stabiele en voorspelbare omgeving voor het kind. Dat wil zeggen: stellen van duidelijke grenzen, uitleggen van de regels en zorgen voor de naleving van de regels.

Ervaringen van ouders

Om te kunnen bepalen in hoeverre zich wijzigingen hebben voorgedaan in het ouderlijk toezicht, hebben we ouders in de interviews eerst een aantal concrete vragen gesteld over het toezicht dat zij op hun kinderen houden.

De ouders gaan meestal niet met hun kinderen mee als deze buiten spelen. In een aantal gezinnen mogen de kinderen alleen in de binnentuin of op een plein voor het huis spelen. Vanuit het huis kunnen de ouders hun kind in de gaten houden. De kinderen die wel wat verder van huis mogen gaan, houden via de mobiele telefoon contact met hun ouders.

De meeste ouders zijn op de hoogte met wie hun kind buiten is. Naast buurtkinderen zijn dit vaak broertjes, zusjes of neven en nichtjes. In één gezin heeft de oudere zus ook de verantwoordelijkheid voor haar jongere zusje als ze buiten zijn.

Op basis van het beperkt aantal interviews constateren we dat ouders over het algemeen geen strakke regels stellen over tijdstippen waarop hun kinderen thuis moeten zijn. De meeste kinderen spelen in de buurt van het huis, waardoor ouders vanuit huis een oogje in het zeil kunnen houden. Wanneer ouders vinden dat kinderen naar binnen moeten komen, roepen ze de kinderen. In het geval dat (oudere) kinderen wat verder van huis zijn, bellen de ouders met het kind, dat deze thuis moet komen. Doordat er van te voren geen duidelijke afspraken zijn over het tijdstip waarop het kind thuis moet zijn, ervaren ouders niet snel dat hun kinderen 'te laat' thuis komen. Desgevraagd geven een aantal ouders aan dat hun kind wel straf krijgt, als deze te laat is. De straf wisselt: het afpakken van de mobiele telefoon voor een aantal dagen, het kind mag een dag niet naar buiten en het kind moet op de kamer zitten.

Wijziging in ouderlijk toezicht door aanpak Zorg om Jongeren

Van de drie gezinnen die een screeningsgesprek hebben gehad bij Pak je Kans, zeggen ouders in twee gezinnen alerter te zijn op het tijdstip waarop hun kinderen buiten zijn. Eén ouder heeft naar aanleiding van het gesprek met de kinderen over de situatie gesproken. De kinderen mogen inmiddels na 7 uur niet meer naar buiten. Een andere ouder geeft aan helemaal niet te weten dat kinderen niet tot laat op straat mogen spelen. Inmiddels let de ouder hier wel op.

In het derde gezin zijn de ouders thuis geen dingen anders gaan doen. Volgens de ouder was het een uitzonderlijke gebeurtenis dat het kind nog zo laat op straat werd aangetroffen.

Bij twee gezinnen is een hulpverleningstraject door Pak je Kans ingezet. In het ene gezin geeft de geïnterviewde ouder aan geen andere regels te zijn gaan hanteren. Volgens de ouder mocht het kind voorheen ook nooit tot laat buiten zijn. Wel vraagt de moeder vaker waar haar kind naar toe gaat en met wie, en de ouder belt eerder naar het kind als deze thuis moet komen. In het andere gezin zijn verschillende veranderingen waarneembaar dankzij het traject van Pak je Kans (ouder is gesprek aangegaan met wijkagent over een buurvrouw, ouder is gesprek met GGD aangegaan over kind). De belangrijkste wijziging in het ouderlijk toezicht is dat de ouder inziet dat het belangrijk is om met de kinderen te praten en door te vragen.

Omdat het ten tijde van de interviews winter was, geldt in alle gezinnen dat de kinderen niet meer buiten spelen vanwege de kou. Bovendien mogen de kinderen in het donker niet meer naar buiten van de ouders. Als het in de zomer nog lang licht is, is de situatie anders. Het is de vraag of ouders dan duidelijke grenzen zullen stellen aan het tijdstip waarop hun kinderen thuis moeten zijn en meer toezicht op hun kinderen houden.

Ervaringen van de kinderen

Net als de ouders geven kinderen aan dat ze meestal geen tijdstip mee krijgen als ze buiten spelen. Ze worden door hun ouders geroepen of gebeld als ze naar binnen moeten komen.

De kinderen is, net als de ouders, gevraagd of er thuis iets veranderd is sinds Zorg om Jongeren. Voor de kinderen is het lastig om deze vergelijking in de tijd te maken omdat de melding via Zorg om Jongeren enkele maanden geleden heeft plaatsgevonden en sommige jongeren te jong zijn om zich goed de verandering in de tijd te herinneren. Dit zou er op kunnen wijzen dat er geen sterke wijziging in het ouderlijk toezicht heeft plaatsgevonden.

Toch geven kinderen wel een aantal veranderingen aan. Eén kind benoemt dat zijn moeder beter op let dat hij niet te laat thuis is en dat ze vaker vraagt wat hij gaat doen en waar hij heen gaat. De andere kinderen geven ook aan dat ze nu eerder thuis moeten zijn. Er is geen duidelijk verschil te zien tussen kinderen bij wie een hulpverleningstraject is ingezet en kinderen met wie alleen een screeningsgesprek is gevoerd.

4.3 Verminderen van overlast en laat op straat zijn

Aan respondenten in de straatinterviews die wel eens overlast ervaren van kinderen werd gevraagd hoe deze overlast in 2010 zich verhoudt tot de overlast in 2009. Vooral in Noord vinden respondenten het moeilijk om hier iets over te zeggen. Zij antwoorden in 6 van de 10 gevallen met 'weet ik niet'. Ruim één derde van de respondenten geeft aan dat de overlast in 2010 hetzelfde is al in 2009³¹, 17% vindt dat het minder is geworden, 17% heeft vaker last van overlastgevende kinderen. Als alleen *bewoners* eruit worden gelicht, geven de cijfers hetzelfde beeld.

Noot 31 Dit houdt in dat de helft van de respondenten die iets kon zeggen over de overlast in 2010 ten opzichte van 2009 vindt dat het gelijk is gebleven.

Aan respondenten in de straatinterviews die wel eens kinderen onder de 14 jaar laat op straat zien, werd gevraagd hoe dit fenomeen in 2010 zich verhoudt tot 2009. Het blijkt voor respondenten lastig hier uitspraken over te doen en 47% van de respondenten geven geen antwoord. Van de overige respondenten geven de meesten aan dat er geen verschil met 2009 merkbaar is. Als alleen de antwoorden van *bewoners* bekeken worden dan zijn er minder respondenten die hier geen antwoord op geven. De bewoners zien ook geen verschil: zij zien nu even vaak kinderen laat op straat als vorig jaar.

5 Waardering Zorg om Jongeren

Om meer beeld te krijgen van de waarde van Zorg om Jongeren, geven we hier kort weer hoe ketenpartners, ouders en buurt het project waarderen. Belangrijke factor voor de waardering is ook hoe de betrokken ketenpartners hun samenwerking beoordelen. Dit onderwerp diepen we in dit hoofdstuk verder uit. Tot slot komen ook de verbeterpunten en de meerwaarde die de diverse respondenten noemen, aan de orde.

5.1 Waardering van Zorg om Jongeren

Waardering door de politie

De overgrote meerderheid (88%) van de respondenten is positief over de aanpak en is van mening dat vroegtijdig signaleren tot het takenpakket van een agent behoort. Een groot deel van de agenten in de wijken past het project echter nog niet toe.

De geïnterviewde agenten en jeugdcoördinatoren denken dat agenten de aanpak niet toepassen omdat zij vinden dat vroegtijdig signaleren niet tot het takenpakket van de agent behoort. *Agenten willen boeven vangen en niet kleine kinderen naar huis brengen. Daarvoor zijn ze geen politieagent geworden.*

Een respondent uit de webenquête die negatief is over de aanpak geeft een toelichting die dit illustreert:

“Ik ben van mening dat de politie zich meer bezig moet gaan houden met het vangen van boeven. Zorginstellingen mogen zelf ook op straat actief worden, zodat de politie tijd heeft voor zijn eigen taken. Ik ben me er wel van bewust dat wij een signalerende functie hebben en dat het ook wel positieve kanten kan hebben.”

Waardering door de ouders en jongeren

De geïnterviewde ouders en jongeren vinden het over het algemeen goed dat de politie extra alert is, vooral op (jonge) kinderen in een onveilige situatie in de buurt.

Waardering door de wijkbewoners

De respondenten staan over het algemeen positief tegenover de nieuwe aanpak (89%), in Noord evengoed als in West (zie tabel 4.1). Slechts 8% heeft een negatief oordeel over Zorg om Jongeren. Bewoners zijn in dezelfde mate positief als bezoekers van de buurten.

Tabel 5.1 Wat vindt u van de nieuwe aanpak? (alle respondenten)

	West		Noord		Totaal	
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
Positief	56	90%	31	86%	87	89%
Negatief	5	8%	3	8%	8	8%
Neutraal, geen mening	1	2%	2	6%	3	3%
Totaal	62	100%	36	100%	98	100%

Respondenten gaven ook toelichting op hun mening. Positieve reacties zijn bijvoorbeeld:

- Ouders moeten daar weet van hebben, ouders moeten geïnformeerd worden.
- Heel goed dat de politie dit doet.
- Het is goed, maar moet wel consequent worden uitgevoerd.
- Zelf heb ik ook wel eens overwogen politie te bellen.
- Ouders weten dat het nu menens is.
- Politie moet de ouders ook aanpakken.

Er waren ook respondenten die kanttekeningen zetten bij de aanpak, bijvoorbeeld:

- Is dat wel een taak voor de politie (moeten ouders dat niet zelf doen, of jeugdzorg)?
- Toezicht is goed maar er moet ook plek komen voor de jongeren.
- Ziet weinig van de aanpak, ziet politie dit niet doen.
- Geen vertrouwen in de politie.
- Jonge kinderen horen niet in politieauto thuis.
- Politie moet alleen ingrijpen als het kind in gevaar is.
- Er moet wel wat met die ouders en kinderen gebeuren naderhand.

Ook sommige ketenpartners geven aan dat goed moet worden gekeken naar de rol van de politie. Signaleren hoort volgens allen bij de taak van de politie. Deze taak moet goed worden afgebakend en moet overeen komen met de rol- en taakopvatting van politie. De vraag is of het terug onder ouderlijk toezicht brengen van het kind de taak van de politie is – zo stelt de medewerker van het jeugdconsulaat.

5.2 Waardering van de samenwerking

De huidige samenwerking tussen betrokken partijen wordt zowel inhoudelijk als procesmatig grotendeels positief beoordeeld. De samenwerking tussen politie en het Meldpunt Zorgformulieren en de politie met Pak je Kans bestaat voornamelijk uit overdracht van informatie en het verkrijgen van aanvullende informatie. Dit gebeurt doorgaans telefonisch of soms face-to-face. De Pak je Kans medewerkers zijn werkzaam op het politiebureau. De korte lijnen bevorderen de samenwerking met de politie volgens de Pak je Kans respondenten. Toch is het van belang dat Pak je Kans zichzelf onder de aandacht blijft brengen.

Verbeterpunten

Tussen medewerkers van het Meldpunt en Pak je Kans is vrijwel geen contact. Het Meldpunt verzorgt vooral de administratieve afhandeling van zorgformulieren. Pak je Kans kijkt bij het eerste gesprek wat voor hulp nodig is in het gezin. Indien nodig kan doorverwezen worden naar BJZ of een melding worden gemaakt bij AMK.

Vanuit het Meldpunt wordt aangegeven dat er tussen samenwerkingspartners nog vrij veel discussie is over bijvoorbeeld werkprocessen. Uit de interviews blijkt dat de afspraken rondom het invullen van het zorgformulier niet bij iedereen duidelijk zijn of duidelijk worden toegepast. Zij vinden dat die afspraken beter kunnen en helder gecommuniceerd moet worden. Een belangrijk aandachtspunt daarbij is dat volgens de ketenpartners het invullen van het zorgformulier de agent niet teveel tijd mag kosten, omdat dit een demotiverende factor kan zijn.

Agenten waarderen een terugkoppeling over ingezette hulp, maar geven aan deze terugkoppeling niet altijd te krijgen. Het Meldpunt Zorgformulieren geeft aan altijd een terugkoppeling te geven, soms nog met aanvullende vragen, waarop niet alle agenten reageren. Er lijkt een discrepantie te zijn tussen wat volgens (landelijke) afspraken door BJZ wordt teruggekoppeld, en wat de politie graag terug zou horen van BJZ. BJZ geeft naar aanleiding van de beoordeling door het Meldpunt terugkoppeling over welke instantie of casemanager te zaak eventueel oppakt. De politie zou graag meer inhoudelijke terugkoppeling willen, waarin ze na verloop van tijd horen of er daadwerkelijk zorg is ingezet en gestart. Dergelijke terugkoppeling krijgen ze van Pak je Kans wel.

Partijen die gemist worden

Diverse respondenten geven aan dat ze het wenselijk zouden vinden als er met andere partijen wordt samengewerkt die tot op heden niet bij Zorg om Jongeren betrokken zijn. Daarbij kan het dan gaan om kennisuitwisseling (bijvoorbeeld betrekken onderwijs voor pedagogisch aspect), informatieuitwisseling (bijvoorbeeld betrekken CJG om meer informatie over het gezin te verzamelen) en afstemmen (bijvoorbeeld bespreken met jongerenwerk wie wanneer welke jeugdige aanspreekt en afstemmen van de hulpverlening die (al) in een gezin wordt ingezet).

Een betere inbedding in de wijk en afstemming met betrokken partners waarbij gebruik wordt gemaakt van elkaars expertise, kan niet alleen de meerwaarde van Zorg om Jongeren versterken, maar kan ook helpen de zorg binnen een gezin goed te coördineren. Tegelijkertijd moet er voldoende aandacht blijven voor de kracht van Zorg om Jongeren, namelijk de eenvoud van de aanpak: signaal, Zorg om Jongeren, Pak je Kans.

Ook partners als MEE en de William Schrikkergroep worden gemist in het proces. Omdat deze partijen niet bij het zorgmeldingsproces vanuit de politie zijn betrokken, kan niet achterhaald worden of zij betrokken zijn in zaken. Verder wordt het CJG nog gemist in de aanpak. Omdat het gaat om een jonge doelgroep zou het CJG ook een rol kunnen spelen, bijvoorbeeld door informatie vanuit school te betrekken. Daarnaast kan het Meldpunt meldingen nog niet rechtstreeks doorzetten naar het CJG. Dit doen ze nu soms via de DOSA, maar het zou beter zijn als er een directe verbinding zou komen. 'Een zorgmelding wordt soms als een hete aardappel doorgeschoven. Hieraan draagt de indirecte weg via DOSA naar het CJG niet bij.' Aldus een van de medewerkers van het Meldpunt.

Samenwerking in relatie tot andere initiatieven voor de doelgroep

Zowel DOSA als de groepsaanpak als het jeugdconsulaat geven aan geen overlap te kennen met Pak je Kans, doordat ze volgens de geïnterviewde respondenten die zich hierover uitspraken worden ingeschakeld als opschaling nodig is. Ze hebben ook weinig zicht op de uitvoering van Pak je Kans of de effecten hiervan. De groepsaanpak in Noord zou wel meer betrokken willen zijn om preventief in te kunnen zetten voor jeugdigen jongeren dan 13 jaar.

Wel zijn zowel de DOSA als de groepsaanpak partners in de reguliere keten voor bijvoorbeeld het verkrijgen van informatie of opschaling. Zo wordt een melding gemaakt bij DOSA indien blijkt dat de problematiek deel uitmaakt van een groter geheel, of wanneer een gezin weigert mee te werken aan Pak je Kans. De jeugdconsul zit aan het eind van de keten en komt pas in beeld in individuele casuïstiek als alle voorgaande stappen niet tot resultaat hebben geleid.

5.3 Verbeterpunten in schema gezet

In de onderstaande tabel zijn de verschillende verbeterpunten die door ketenpartners zijn genoemd weergegeven. Het onderstaande schema is een samenvatting van eerder genoemde punten:

Schema 5.1 Verbeterpunten genoemd door respondenten

	Politie	Meldpunt Zorgformulieren	Pak je Kans	DOSA	Groepsaanpak	Jeugdconsulaat
Duidelijke afspraken rondom gebruik Zorg om Jongeren door agenten	•		•	•		•
Nuanceren /aanpassen uitvoering methodiek	•					
Bekendheid methodiek bij ouders vergroten.	•		•			
Verbeteren communicatie richting ouders	•		•			
Aanscherpen/communiceren afspraken rondom Zorgformulier.		•	•			•
Afstemmen hulp in het gezin.				•	•	•
Betere afstemming en borging in de lokale keten.	•			•	•	•
Afstemmen benodigde capaciteit Pak je Kans op zomer en winter.			•			

5.4 Meerwaarde in schema gezet

Het overgrote deel van de respondenten ziet de meerwaarde van Zorg om Jongeren. Belangrijkste meerwaarde is de vroegsignalering en laagdrempeligheid: het laat op straat zijn van jonge kinderen kan een signaal zijn van achterliggende problematiek en door Zorg om Jongeren komt men laagdrempelig binnen bij het gezin. Het biedt de mogelijkheid om in contact te komen met gezinnen waarin nog geen hulpverlening is. De vervolghulp is – in de meeste gevallen – helder en eenduidig, namelijk Pak je Kans. Verder kan het project een norm voor ouderlijk toezicht neerzetten in een wijk: kinderen horen niet laat op straat te spelen zonder dat hun ouders toezien. De meerwaarde volgens de verschillende ketenpartners wordt in onderstaand schema samengevat.

Schema 5.2 Meerwaarde Zorg om Jongeren spontaan genoemd door respondenten

	Politie	Meldpunt Zorgformulieren	Pak je Kans	DOSA	Groeps- aanpak	Jeugd- consulaat
Signaal dat er mogelijk sprake is van zorgelijk gedrag kind/gezin - vroegsignalering.	•	•	•	•	•	•
Het biedt een laagdrempelige manier om een gesprek aan te gaan met gezinnen. Vooral bij Turks/Marokkaanse gezinnen is dat doorgaans lastig.			•			
Meer bewustwording van agenten wat betreft vroegsignalering.		•				•
Registratie in systemen van politie en BJZ, onder meer voor dossieropbouw.	•	•				
Preventieve werking: in de wijk wordt op tijd binnen zijn de norm	•		•			
Aanpak is relatief simpel/duidelijk: signaal – zorgformulier – Pak je Kans.	•	•				
Pak je Kans is een geschikte interventie om naar door te verwijzen onder meer vanwege laagdrempeligheid.	•		•			
Samenwerking politie / Pak je Kans: politie voor vroegsignalering. Pak je Kans voor beoordeling signalen.		•				

6 Samenvatting en conclusies

In dit hoofdstuk worden conclusies getrokken ten aanzien van de onderzoeksvragen. We vatten de meerwaarde en de verbeterpunten van het project samen en doen aanbevelingen voor het vervolg.

Om de verschillende onderzoeksvragen te kunnen beantwoorden, is gebruik gemaakt van verschillende onderzoeksmethoden: documentenanalyse, straatinterviews, analyse van registratiegegevens, webenquête onder agenten, interviews met ketenpartners en ouders en jongeren. Het onderzoek heeft plaatsgevonden van september 2010 tot februari 2011. Door gebruik te maken van verschillende bronnen kan een goed beeld worden gegeven van de werking van het project. Het aantal ouders en jongeren dat in het kader van het onderzoek gesproken is, is zoals aangegeven beperkt. Deze gegevens moeten dan ook met enige voorzichtigheid worden gegeneraliseerd maar geven wel een goede indicatie.

6.1 Conclusies met betrekking tot de doelgroep

Wat is de aard en omvang van de groep 12-minners en 12- tot 14-jarigen die minstens één keer in een risicovolle situatie terecht zijn gekomen of risicogedrag vertoond hebben?

Op basis van de beschikbare bronnen is het lastig om de aard en omvang van de groep 12-minners en 12- tot 14- jarigen, die minstens één keer in een risicovolle situatie terecht zijn gekomen of risicogedrag vertonen, goed in te schatten. Het ontbreekt aan 'harde' cijfers en in de verschillende bronnen worden verschillende definities en omschrijvingen van risicovolle situaties en risicogedrag gebruikt. Op basis van de beschikbare cijfers kunnen we grofweg zeggen dat minimaal 20% van de kinderen in Rotterdam zich in een risicovolle situatie bevindt. Het gaat hierbij om kinderen die opgroeien in kansarme gezinnen, in achterstandsbuurten, probleemgedrag vertonen, en/of problemen thuis ervaren. In de wijken waar het project Zorg om Jongeren wordt uitgevoerd, gaat het dan om minimaal 3.200 kinderen in West en 1.400 kinderen in Noord. Dit is inclusief de kinderen met ernstige problemen die hulpverlening ontvangen. Zorg om Jongeren richt zich op een specifieke deelgroep hiervan, namelijk jongeren die zich laat op straat in risicovolle omstandigheden bevinden zonder ouderlijk toezicht.

Om zicht te krijgen op de potentiële doelgroep van Zorg om Jongeren is het nodig goed te omschrijven wat onder risicovolle omstandigheden moet worden verstaan. Dit blijkt ook bij de uitvoering van Zorg om Jongeren. Het is voor agenten niet altijd duidelijk wat zij als risicovolle omstandigheden moeten zien.

Wel is het zo dat buurtbewoners overlast hebben van kinderen onder de 14 jaar in de buurt. Deze overlast bestaat bijvoorbeeld uit lawaai, herrie, rommel en troep die ze achterlaten, vernielingen, brutaal gedrag en rondhangen. In West heeft 44% van daar last van. In Noord is dit minder, namelijk 16%.

In Noord signaleren buurtbewoners echter vaker dat jongeren onder de 14 jaar 's avonds zonder ouderlijk toezicht op straat zijn (67% in Noord en 53% in West). Dit wordt door bijna alle geïnterviewde buurtbewoners als een probleem gezien. De bewoners vinden het bijvoorbeeld niet veilig, het hoort niet, onverantwoordelijk van ouders, niet goed voor kinderen omdat ze hun rust nodig hebben.

Zijn er veranderingen in de aard en omvang van de groep 12-minners en 12- tot 14-jarigen die deel hebben genomen aan Zorg om Jongeren?

Het project Zorg om Jongeren is in 2008 en 2009 als pilot uitgevoerd in Bospolder/Tussendijken. De huidige werkwijze – waarbij wordt doorverwezen naar Pak je Kans – is begin 2010 gestart in West en in mei 2010 in Noord. De looptijd van het project is dan ook te kort om iets te kunnen zeggen over verschuivingen in de doelgroep.

Het 'alleen laat op straat zijn' is wel duidelijk een seizoensgebonden fenomeen. In de lente- en zomermaanden (mei-augustus) zijn de meeste meldingen gemaakt. Ook buurtbewoners signaleren het vooral in de zomermaanden. Verder blijkt dat niet zozeer tijd maar of het buiten donker is een rol speelt in de beoordeling of kinderen laat op straat zijn.

De leeftijd van 14 jaar is bewust gekozen omdat jongeren tot en met die leeftijd geen identificatieplicht hebben. Deze leeftijdsgrens wordt zowel door respondenten van de ketenpartners als door ouders ter discussie gesteld.

6.2 Conclusies met betrekking tot de uitvoering

Hoe verloopt de uitvoering van het project?

Uit het onderzoek blijkt dat het project 'Zorg om Jongeren' nog niet in alle wijken – en vooral in Noord - goed op gang is gekomen. Er is een discrepantie tussen het aantal gemelde jongeren sinds 1 januari 2010, namelijk 40, en het aantal jongeren kinderen dat door de agenten die jongeren doorverwijzen wordt verwacht op basis van hun ervaringen op straat. Ook andere ketenpartners (zoals Pak je Kans en jeugdzorg) verwachtten meer aanmeldingen. In Noord is het project pas in mei van start gegaan in enkele straten en door een enkele agent. Dit is mogelijk een verklaring voor het beperkt aantal verwijzingen in Noord.

Het is duidelijk dat sommige agenten actiever zijn met Zorg om Jongeren dan andere. Daarbij spelen niet alleen 'voeling' met jeugd en gezinnen en met de aanpak Zorg om Jongeren een rol, maar ook de interpretatie van de situatie waarin de jeugdige zich bevindt, beleving van tijdsinvestering en taakopvattingen.

Op dit moment hangt de keuze of Zorg om Jongeren wordt ingezet dus regelmatig af van de persoonlijke motivatie van de agent. De inhoud zou echter leidend moeten zijn bij deze keuze. Het is blijkbaar niet altijd duidelijk voor de agent wanneer Zorg om Jongeren kan of moet worden ingezet. Het doel van het project is niet altijd helder: gaat het om vroegsignaleren of overlast verminderen? Het is ook niet helder of de normtijden leidend zijn of dat het om de normtijden in combinatie met risicovolle omstandigheden

gaat.

De communicatie van de agent met het gezin blijkt een cruciale factor: het eerste contact tussen de agenten en ouders bepaalt voor een groot deel de mate waarin ouders open staan voor hulpverlening vanuit Pak je Kans. Het is voor de gezinnen niet altijd duidelijk wat de aanleiding is en dat er doorverwezen wordt. Dit zou kunnen komen doordat agenten niet goed weten hoe ze een gesprek hierover moeten voeren met ouders of omdat het doel voor de agenten niet duidelijk is.

In de beschrijving van de stappen in het proces is aangegeven dat de politie het kind meeneemt naar het bureau. Hiervan wordt in de uitvoering afgeweken. De jongeren worden meestal naar huis gebracht. Voor deze afwijking in de aanpak worden de volgende (gegronde) redenen opgevoerd:

- Jongeren zijn vaak op straat in de buurt van hun woning.
- Het is efficiënter om de jongeren naar huis te brengen.
- Dit biedt tevens de mogelijkheid om een kijkje te nemen bij het gezin.
- Bovendien vinden verschillende respondenten het te belastend voor het kind om naar een politiebureau te worden gebracht.

De agent doet een melding via het zorgformulier Politie conform de werkwijze 'Vroegsignaleren en Doorverwijzen'. Het zorgformulier wordt niet altijd volledig ingevuld. Er zijn duidelijke afspraken gemaakt over het invullen van zorgformulier tussen het Meldpunt Zorgformulieren en de politie. Deze afspraken zijn conform de landelijke afspraken over het zorgformulier. We stellen vast dat deze afspraken (nog) niet bij alle agenten goed bekend zijn. Het zorgformulier moet zo volledig mogelijk worden ingevuld om op basis hiervan een beoordeling te kunnen maken en een dossier op te kunnen bouwen. Tegelijkertijd is het van belang te communiceren dat het invullen van het zorgformulier niet te veel tijd kost. Het idee dat het invullen van het zorgformulier veel tijd kost kan een demotiverende factor zijn voor de uitvoerende agenten.

Hoe verloopt de samenwerking tussen de partners?

De huidige samenwerking tussen de verschillende ketenpartners wordt zowel inhoudelijk als procesmatig grotendeels positief beoordeeld. Diverse partijen - die verder afstaan van de uitvoering van Zorg om Jongeren - geven echter wel aan dat ze het wenselijk zouden vinden als er met andere partijen wordt samengewerkt die tot op heden niet bij Zorg om Jongeren betrokken zijn. Daarbij kan het dan gaan om kennisuitwisseling (bijvoorbeeld betrekken onderwijs voor pedagogisch aspect), informatie-uitwisseling (bijvoorbeeld betrekken CJG om meer informatie over het gezin te verzamelen) en afstemmen (bijvoorbeeld bespreken met jongerenwerk wie wanneer welke jeugdige aanspreekt en afstemmen van de hulpverlening die (al) in een gezin wordt ingezet). Dit laatste gebeurt al door het Meldpunt en Pak je Kans. Zij kijken welke hulpverlening al bij het gezin betrokken is en stemmen daarmee af.

Het draagvlak voor Zorg om Jongeren kan vergroot worden door een betere inbedding in de wijk en afstemming met betrokken partners bijvoorbeeld over de normtijden en risicovolle omstandigheden waarbij gebruik wordt gemaakt van elkaars expertise. De normen kunnen dan door de verschillende partners zoals politie en bijvoorbeeld jongerenwerk uitgedragen worden.

Een betere inbedding in de wijk kan niet alleen de meerwaarde van Zorg om Jongeren versterken, maar kan ook helpen de zorg binnen een gezin goed te coördineren. Tegelijkertijd moet er voldoende aandacht blijven voor de kracht van Zorg om Jongeren, namelijk de eenvoud van de aanpak: signaal, Zorg om Jongeren, Pak je Kans.

Hoe verloopt de terugkoppeling over de hulpverlening aan de politie na afronding van Pak je Kans?

Agenten waarderen een terugkoppeling over ingezette hulp. Zij willen graag een inhoudelijke terugkoppeling. Pak je Kans koppelt persoonlijk terug aan de meldende agent. Het Meldpunt Zorgformulieren Politie van BJJ koppelt via de mail terug over wie de melding oppakt. Dit is echter geen inhoudelijke terugmelding.

Wie houdt de (casus)regie op de hulpverlening?

In principe ligt de casusregie van de kinderen die worden doorverwezen naar Pak je Kans bij Pak je Kans. Zodra een melding bij hen terecht komt, moeten zij in principe ook afstemmen met andere hulpverlening. Als na afronding van Pak je Kans nog andere hulp nodig is, wordt de regie overgedragen aan die hulpverlening.

Voor de kinderen die al bekend zijn bij bureau jeugdzorg wordt de informatie overgedragen aan de betreffende hulpverlener die in dat geval de regie heeft. Dit is echter niet altijd duidelijk voor de meldende politieagent. Ook koppelen zij niet altijd inhoudelijk terug naar de politieagent wat er met de melding gebeurt.

Hoe wordt de aanpak ervaren door ouders en jongeren?

De ervaringen van de geïnterviewde ouders en jongeren zijn overwegend positief. Dit geldt in elk geval voor de meldingen in West. Ouders en kinderen vonden de doorverwijzing naar Pak je Kans niet bezwaarlijk. Dit maakt dat het een laagdrempelige manier is om toegang te krijgen tot een gezin.

Er bestaat echter wel – zowel bij ouders als kinderen – onduidelijkheid over de aanleiding van Zorg om Jongeren en de reden waarom het kind op straat is aangesproken door de politie. Uit het beperkte aantal interviews blijkt dat zij vooral denken dat het gaat om de onveiligheid van de buurt en niet zo zeer over het gebrek aan ouderlijk toezicht.

In Noord heeft geen van de meldingen geleid tot afspraken met Pak je Kans. Ouders waren niet bereid tot een gesprek. Hierbij kan de vraag worden gesteld of dit te maken heeft met de wijze waarop dit door de politie is gecommuniceerd, of omdat het gaat om niet bereidwillige ouders. In de STAAL-plus-afspraken³² is vastgelegd dat kan worden opgeschaald naar DOSA als ouders niet ontvankelijk zijn voor hulp en drang moet ingezet worden. Als de

Noot 32 De afspraken over zorgcoördinatie en opschalen van hulp zijn voor Rotterdam vastgelegd in de zogenaamde STAALplus afspraken.

ontwikkeling van het kind wordt bedreigd wordt doorverwezen naar het AMK. Het weigeren van hulp kan als een signaal van een zorgwekkende situatie worden beschouwd, zeker als dit meerdere malen gebeurt.

Hoe verhoudt de aanpak van Zorg om Jongeren zich tot andere initiatieven voor deze leeftijdsgroep?

Zorg om Jongeren wil die jongeren bereiken die nog niet zijn afgegleden naar delictgedrag. Pak je Kans wordt niet alleen voor Zorg om Jongeren ingezet, maar ook vanuit reguliere meldingen van ketenpartners. De jongeren die via Zorg om Jongeren worden gemeld zijn gemiddeld jonger en er is vaker in eerste instantie sprake van opvoedingsproblemen in vergelijking met reguliere meldingen.

Opschaling van hulp in de keten is mogelijk. Als ouders niet ontvankelijk zijn voor hulp, of na screening blijkt dat er problematiek op meerdere leefgebieden is, overlastgevend gedrag aan de orde is en/of de ontwikkeling van de jongeren bedreigd worden, kan worden opgeschaald naar DOSA, groepsaanpak en in laatste instantie naar de jeugdconsul. Tot op heden zijn slechts enkele kinderen doorverwezen naar DOSA. In die zin hebben deze ketenpartners weinig zicht op de effecten van Zorg om Jongeren.

6.3 Resultaten met betrekking tot de effectiviteit

In hoeverre draagt de Zorg om Jongeren aanpak bij aan het vroegtijdig signaleren van risicjongeren en -gezinnen?

Een van de doelstellingen van Zorg om Jongeren is het vroegtijdig signaleren van risicjongeren en -gezinnen en het aanbieden van passende hulp om verder afglijden te voorkomen. Het aantal gezinnen dat via Zorg om Jongeren in 2010 is gemeld, is relatief laag, namelijk 40. Wel is duidelijk dat het voor het merendeel (ruim drie kwart) om gezinnen gaat die nog niet bekend zijn bij de hulpverlening. In die zin gaat het dus echt om vroegsignaleren. Bij 1 op de 5 van de gezinnen die nog niet bekend waren bij de hulpverlening is een hulpverleningstraject ingezet. Bij de overige gezinnen - die ontvankelijk waren voor hulp - was een screeningsgesprek voldoende. Ook in een screeningsgesprek worden pedagogische adviezen gegeven. Bij deze gezinnen kan bij een volgend signaal gemakkelijker worden doorgepakt, omdat het eerdere signaal geregistreerd staat.

In hoeverre draagt het aanspreken van de ouders bij aan het vergroten van het ouderlijk toezicht?

Het vergroten van het ouderlijk toezicht van de kinderen en jongeren speelt binnen de aanpak een belangrijke rol. Op basis van het beperkt aantal interviews kunnen we voorzichtig concluderen dat ouders wel alerter zijn op wat hun kinderen op straat doen en waar ze buitenspelen. Ouders zijn zich meer bewust van de onveiligheid op straat. Ze letten meer op de tijden. Of het ouderlijk toezicht daardoor is verhoogd, is moeilijk te zeggen. De vraag is of, wanneer kinderen niet meer buiten spelen na de normtijden, dit te maken

heeft met inzicht in de mate waarin ouderlijk toezicht nodig is en hoe ze dat moeten toepassen of met het feit dat ouders geen problemen willen met de politie.

In hoeverre draagt de Zorg om Jongeren aanpak bij aan het vergroten van de leefbaarheid in de wijk?

In de wijken is nog niet meteen resultaat te zien wat betreft het vergroten van leefbaarheid in de wijk. Wel geven meerdere respondenten van de politie aan dat er meer bewustwording lijkt te zijn over dat het niet veilig is voor kinderen om alleen op straat te zijn. Agenten merken dat kinderen zelf eerder vragen hoe laat het is, dat bewoners ook beter opletten en dat er minder kinderen laat op straat lijken te spelen. Het gaat daarbij vooral om West.

6.4 Meerwaarde en verbeterpunten samengevat

Op basis van de bovenstaande conclusies kunnen we samenvatten dat de sterke punten - de meerwaarde - van het project Zorg om jongeren zijn:

- De eenvoud (klein en simpel): kind zonder toezicht te laat op straat – signaleren – melden – contact met Pak je Kans.
- Het versterken van de focus van de politie op jongeren (jonge kinderen) in risicovolle situaties waardoor een invulling wordt gegeven aan het Vroegsignaleren.
- De directe en korte lijnen met Pak je Kans zorgen dat er snel en laagdrempelig contact kan worden gelegd met een gezin en hulpverlening kan worden ingezet als dat nodig is.
- Het 'blauwe randje' van de politie werkt in de gesprekken met de meeste ouders positief.
- De gemeente neemt met dit project de ervaren overlast door jongeren en kinderen in de buurt serieus.

Voor de succesvolle uitvoering van het project moeten de volgende punten worden aangepakt:

- Zorg om Jongeren zit nog onvoldoende tussen de oren van de uitvoerende politie agenten. Obstakels voor het toepassen zijn het beeld dat het extra werk is, extra bureaucratie, het niet herkennen van risicovolle situaties. Naar huis brengen van kinderen hoort niet tot de taak van de politie.
- Het project is nog niet voldoende bekend in de buurt.
- Het doel van het project is niet voor alle betrokkenen helder: gaat het in de eerste plaats om vroegsignalering of om het bestrijden van overlast of om een combinatie van beiden?
- De criteria die voor het project zijn geformuleerd worden niet volledig gedragen door de uitvoerende agenten. Het gaat hierbij om de normtijden voor de verschillende leeftijdsgroepen, de risicovolle situaties en het naar het bureau brengen of thuis brengen van de jongeren.
- De afspraken over het invullen van het ZOF zijn niet bij iedereen bekend.
- De afstemming tussen het Meldpunt Zorgformulieren en Pak je Kans over opvolging van de meldingen is niet sluitend.
- Snelle opvolging van de melding is mogelijk als er voldoende capaciteit bij Pak je Kans aanwezig is.

- Agenten hebben behoefte aan inhoudelijke terugkoppeling, terwijl de terugkoppeling over bij bureau jeugdzorg bekende gezinnen meer gaat over het proces dat gevolgd wordt (bij welke partij/persoon is de zaak neergelegd?)

In deze fase van het project is nog niet mogelijk om de werkzame bestanddelen van het project vast te stellen. Om dit aan te kunnen wijzen is vooral van belang dat het doel van het project helder beschreven wordt.

6.5 Aanbevelingen

Op basis van bovenstaande conclusies kunnen de volgende aanbevelingen worden gedaan.

Aanbeveling 1

Houdt het voor de uitvoerders klein en simpel

De kracht van Zorg om Jongeren zit onder meer in de eenvoud en snelheid van het proces: signaal en eerste contact met ouders door politie, screening zorgformulier door het Meldpunt, laagdrempelige inzet door Pak je Kans. Partijen hebben vanuit hun taakstelling een duidelijke, afgebakende rol in het proces waarbij ze elkaar versterken en aanvullen. Zo wordt het feit dat politie een repressieve taak heeft vaak als voordeel gezien om binnen te komen bij gezinnen. Op deze manier wordt de weg vrijgemaakt voor vrijwillige, laagdrempelige hulpverlening. De snelheid waarmee dit gebeurt, is tevens cruciaal. Er dient op korte termijn een opvolging gegeven te worden aan het gesprek van de politie met de ouders. Anders weten ouders en kinderen niet meer goed waarover het gaat en/of zijn ze niet meer gemotiveerd voor eventuele vervolghulp. Voorwaarde is dat er voldoende capaciteit bij Pak je Kans aanwezig is om hier een snel opvolging aan te geven. Het gaat hierbij vooral om capaciteit in de zomermaanden (mei-augustus). De nadruk zal daarbij vooral liggen op het voeren van screeningsgesprekken.

Deze kracht van het proces moet gekoesterd en behouden worden. Toch kunnen de partijen afzonderlijk nog een bijdrage leveren aan het versterken van het proces:

- Communiceer de gemaakte afspraken over het invullen van het zorgformulier.
- Zorg dat de noodzakelijke informatie voor de beoordeling en/of dossieropbouw wordt ingevuld, maar zorg dat het de politieagenten zo min mogelijk tijd kost. Het is daarbij belangrijk dat de situatie die aanleiding is voor de melding goed omschreven is. Dit biedt aanknopingspunten voor de opvolging door Pak je Kans (of al in het gezin aanwezige hulpverlening).
- Zorg dat er goede afstemming is tussen Pak je Kans en Meldpunt Zorgformulieren wie wat verder uitzoekt, zodat geen dubbel werk wordt verricht of langs elkaar heen wordt gewerkt.
- Zorg voor een inhoudelijke terugkoppeling naar de politie zodat de meldende agent weet wat er naar aanleiding van zijn melding is gebeurd.

Bij de uitvoering Zorg om Jongeren zijn slechts drie partijen direct betrokken: de politie, het Meldpunt Zorgformulieren en Pak je Kans. Ook dit zorgt voor eenvoud binnen de aanpak. Zorg om Jongeren functioneert echter in

een lokaal veld, met partners die ook voor jongeren werken in hetzelfde gebied, bijvoorbeeld het onderwijs, een Centrum voor Jeugd en Gezin en het jongerenwerk. Het zou goed zijn te kijken wat Zorg om Jongeren en deze partijen elkaar kunnen bieden om elkaar te versterken. Zo kan het Centrum voor Jeugd en Gezin mogelijk een rol spelen in informatievoorziening over een gezin. Afstemming met lokale partners over bijvoorbeeld normtijden en risicovolle situaties kan het draagvlak voor Zorg om Jongeren vergroten. Uitgangspunt bij het zoeken naar samenwerking moet zijn dat de kracht van de eenvoud van Zorg om Jongeren niet wordt afgezwakt door alle mogelijke partijen te betrekken.

Aanbeveling 2

Scherp het doel of de doelen van het project aan.

Het is cruciaal om te weten of het gaat om Vroegsignaleren van het problematisch functioneren van een jongeren/het gezin of om het bestrijden van overlast in de wijk.

Als de focus vooral ligt op het Vroegsignaleren en de rol van het ouderlijk toezicht dan moet dit ook de focus zijn van het gesprek van de agent bij aflevering van het kind bij de ouders en het inschakelen - indien nodig - van vervolghulp. Als het doel het bestrijden van overlast is dan ligt de focus van het gesprek vooral op het voorkomen dat kinderen 's avonds laat op straat zijn. Aanscherping van de doelen moet leiden tot het verduidelijken van de rol van de politieagent in het gesprek met de ouders. Het is uitdrukkelijk niet de bedoeling dat agenten een risicotaxatie maken. Een eerste beoordeling van de risico's is de taak van het Meldpunt en Pak je Kans.

Communiceer de doelen duidelijk zowel naar de uitvoerders - de agenten - als naar de doelgroep en de buurt. Breng het onder de aandacht van ouders en buurtbewoners door bijvoorbeeld informatie in buurtkrant of een (meertaalige) flyer.

Aanbeveling 3

Scherp de criteria voor de uitvoering van het project aan

In de praktijk worden de jongeren thuisgebracht en niet naar het politiebureau; pas de aanpak op die manier aan.

Verder moet duidelijk worden omschreven welke signalen aanleiding geven een kind aan te spreken en thuis te brengen. De huidige normtijden voor de verschillende leeftijden bieden momenteel te weinig houvast. Ook blijkt het probleem zich vooral in de zomer (mei-augustus) voor te doen. Het is aan te bevelen om het project dus alleen in de zomer uit te voeren en de normtijden eerder te koppelen aan invallen van de duisternis. Tot slot lijken de normtijden vooral geschikt voor kinderen onder de 12 jaar. Het is duidelijker om het project dan ook tot die doelgroep te beperken. Het bespreken en afstemmen van de normtijden met de ketenpartners in de buurt kan het draagvlak van Zorg om Jongeren in de buurt vergroten.

Verder is het van belang om 'risicovolle situatie' meer te concretiseren zodat agenten beter weten waar ze op moeten letten. Vroegsignalering is een taak van de politie en dit project brengt hierin een focus aan. Het kan gebruikt worden om de politie bewust te maken van risicovolle situaties waarin jongeren zich bevinden. Mogelijke manieren om dit te doen zijn onder meer door (onervaren) agenten te laten meelopen met ervaren agenten, visualiseren (beelden laten zien van risicovolle situaties) en succesverhalen communiceren (het heeft wat opgeleverd voor het gezin).

Bijlagen

Bijlage 1 Verantwoording interviews

Verschillende (groeps)interviews werden gehouden met:

- 2 jeugdcoördinatoren en een wijkagent (jeugdtaakaccenthouder, initiatiefnemer project) (politie Rotterdam-Rijnmond)
- 2 wijkagenten (politie Rotterdam-Rijnmond)
- 3 hulpverleners en 2 coördinatoren Pak je Kans (Humanitas en Flexus Jeugdplein)
- 2 medewerkers Meldpunt Zorgformulieren (Bureau Jeugdzorg Rotterdam)

Voorts werd een aantal telefonische interviews gehouden met:

- 2 projectleiders groepsaanpak deelgemeenten Noord en Delfshaven (gemeente Rotterdam)
- 2 DOSA regisseurs deelgemeenten Noord en Delfshaven (gemeente Rotterdam)
- 1 medewerker van het jeugdconsulaat (gemeente Rotterdam)

Bijlage 2 Respons en resultaten webenquête politie

Samenstelling onderzoeksgroep

Via internet is een enquête uitgezet onder agenten die werkzaam zijn in Rotterdam West en Noord, in de gebieden waar Zorg om Jongeren wordt uitgevoerd. Uiteindelijk hebben 72³³ respondenten de vragenlijst ingevuld. Onderstaande tabel geeft een overzicht van de verdeling van de respondenten over de wijken. In West hebben aanzienlijk meer agenten de enquête ingevuld dan in Noord. Een mogelijke verklaring is dat de politie in West al langer met Zorg om Jongeren werkt, en bovendien in een groter gebied dan in Noord.

Tabel 1 Verdeling respondenten over wijken

Wijken	Aantal	%
Nieuwe Westen	19	26%
Overschie	12	17%
Spangen	8	11%
Middelland	7	10%
Delfshaven	6	8%
Overig in West	3	4%
Bospolder/Tussendijken	2	3%
<i>Totaal West</i>	<i>57</i>	<i>79%</i>
Overig in Noord	4	6%
Agniesebuurt	2	3%
Proveniersbuurt	2	3%
<i>Totaal Noord</i>	<i>8</i>	<i>11%</i>
Onbekend	7	10%
Totaal	72	100%

Tabel 2 Functie respondenten (meerdere antwoorden mogelijk)

Functie	Aantal	%
Agent	22	31%
Hoofdagent	11	15%
Aspirant	10	14%
Brigadier	10	14%
Buurtagent	9	13%
Leidinggevende	6	8%
Taakaccenthouder jeugd	4	6%
Surveillant	2	3%

Noot 33 Er zijn 75 respondenten gestart met de vragenlijst. Drie respondenten hebben alleen de eerste vraag ingevuld. Daarna is de enquête niet verder ingevuld. Deze respondenten zijn niet meegenomen in de analyses.

Bekendheid met Zorg om Jongeren

Van de deelnemende respondenten kende een ruime meerderheid (76%) de aanpak Zorg om Jongeren. Bij de respondenten uit Noord is de aanpak minder bekend dan in West (63% en 81%).

Doelgroep

Tabel 3 Voor wie en waarvoor is aanpak ZoJ volgens respondent bedoeld

Antwoord	Aantal	%
Kinderen tot 14 jaar die laat alleen op straat zijn EN in risicovolle omstandigheden zijn	43	78%
Kinderen tot 14 jaar in risicovolle omstandigheden	5	9%
Kinderen tot 18 jaar door te verwijzen naar hulpverlening	3	5%
Weet ik niet	3	5%
Kinderen tot 14 jaar doorverwijzen naar hulpverlening	1	2%
Totaal	55	100%

Toepassing Zorg om Jongeren

Slechts een klein deel van de respondenten dat de aanpak kent, heeft Zorg om Jongeren ook daadwerkelijk gebruikt. Vijf respondenten hebben Zorg om Jongeren eenmalig gebruikt. Zes andere respondenten hebben meerdere malen een kind laat van straat gehaald, met de ouders gesproken en een zorgmelding opgemaakt. Deze respondenten zijn allemaal in West werkzaam.

Aanleiding aanpak

De elf respondenten die Zorg om Jongeren hebben gebruikt is gevraagd waarom de situatie door hen als risicovol werd ingeschat. De meest genoemde reden (acht keer) is dat het om een jong kind ging dat alleen laat op straat was. Ook het feit dat het kind zich in andere risicovolle omstandigheden bevond speelde een rol (genoemd door zeven respondenten). Voorbeelden die daarvan genoemd werden, zijn:

- jonge kinderen die zich in het gezelschap van oudere (al dan niet criminele) jongeren bevinden;
- een kind dat getuige is van een vechtpartij;
- een melding van jeugdoverlast.

De problematische gezinssituatie van het kind was voor drie respondenten aanleiding om van een risicovolle situatie te spreken. Bij de helft van de respondenten gaat het om een combinatie van bovengenoemde factoren.

Uitvoering en reactie ouders

All elf respondenten die Zorg om Jongeren hebben gebruikt, geven aan dat ze het kind naar huis hebben gebracht. Ouders reageren over het algemeen positief. Eén respondent geeft aan dat ouders onverschillig reageerden en één respondent geeft aan dat ouders negatief reageerden: "De ouders snapten niet waar we ons mee bemoeiden. Er was toch een neef bij het kind dat laat op straat was..."

Resultaat

Zeven van de twaalf respondenten weet niet wat hun zorgmelding uiteindelijk heeft opgeleverd. Drie respondenten geven aan dat het gezin zorg heeft gekregen, twee respondenten zien de kinderen minder op straat en één

respondent is van mening dat de zorgmelding geen verschil heeft gemaakt en dat de situatie nog hetzelfde is.

Overweging Zorg om Jongeren

De respondenten die de aanpak wel kennen, maar nog nooit hebben toegepast (44 respondenten), is gevraagd of ze wel eens een situatie hebben meegemaakt waarin ze Zorg om Jongeren hebben overwogen, maar niet toegepast. Negen respondenten geven aan Zorg om Jongeren inderdaad te hebben overwogen, maar toch niet te hebben toegepast. Deze respondenten zijn allen in West werkzaam.

Drie respondenten hebben het kind alleen aangesproken dat hij/zij naar huis moest. Twee respondenten hebben het kind zelf naar huis gebracht. Twee respondenten hebben het kind aangesproken dat hij/zij naar huis moest en hebben tevens de ouders een mondelinge waarschuwing gegeven. Twee respondenten geven aan dat ze niets hebben gedaan.

Er zijn verschillende redenen genoemd waarom de 44 respondenten Zorg om Jongeren nog nooit hebben toegepast. Onderstaande tabel geeft een overzicht van de redenen en het aantal keren dat ze genoemd zijn.

Tabel 4 Redenen dat Zorg om Jongeren nog nooit is toegepast

Antwoord	Aantal
Ik ben nooit een zaak tegengekomen die in de aanpak past	26
Andere werkzaamheden hadden op dat moment voorrang	9
Kinderen van de straat halen is geen taak van de politie	4
Vanuit mijn functie doe ik nooit zorgmeldingen. Dit is ondergebracht bij collega's	3
Ik vind het te zwaar dat jeugdzorg wordt betrokken bij deze zaken	2
Het gezin was al bekend bij jeugdzorg, dus nog een keer melden was niet nodig	2
We moeten toleranter zijn voor de wijze van opvoeden in gezinnen met andere culturele achtergronden	1
Het thuisbrengen van kinderen kost te veel tijd	1
Ik heb onvoldoende kennis om het risico(gedrag) goed in te schatten	1
De maatregel is te ingrijpend in verhouding tot het gedrag	1
Anders, namelijk	3

De meest genoemde reden is dat de respondenten aangeven nog nooit een zaak tegen te zijn gekomen die in de aanpak past. Een andere reden die meerdere keren genoemd is, is dat andere werkzaamheden op dat moment voorrang hadden. Overwegingen die volgens de respondenten geen rol spelen, zijn dat het invullen van zorgformulieren te veel tijd kost, dat ze het moeilijk vinden om ouders aan te spreken of dat met zorgmeldingen toch niets wordt gedaan.

Bij 'anders, namelijk' konden respondenten een toelichting geven.

- Moeders waren zelf bij het kind op het plein.
- Ik heb te weinig kennis met betrekking tot Zorg om Jongeren.
- Het is moeilijk in te schatten (met het oog op vakanties enz.) wat 'normale tijden zijn dat kinderen nog buiten lopen.

Bijlage 3 Respons en resultaten straatinterviews

Samenstelling onderzoeksgroep

Straatinterviews zijn op drie middagen in september uitgevoerd in verschillende buurten in Rotterdam West³⁴ en Noord³⁵ waar Zorg om Jongeren wordt uitgevoerd. De interviewers bevonden zich op locaties waar veel mensen komen, zoals metrostations en winkelstraten. Hier werden personen aangesproken en gevraagd een aantal korte vragen te beantwoorden over overlast van jonge kinderen in de buurt. Voorwaarde voor een interview was dat men de Nederlandse taal voldoende beheerste om de vragen te begrijpen en te beantwoorden³⁶ en dat men in de betreffende buurt woonde of deze minstens regelmatig bezocht³⁷. Uiteindelijk zijn 98 complete interviews afgenomen, waarvan 62 in West en 36 in Noord.

Tabel 5 Kenmerken deelnemers

Variabelen	West		Noord		Totaal	
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
Man	33	55%	14	37%	47	47%
Vrouw	29	45%	22	63%	51	51%
Nederlands	31	50%	20	56%	51	52%
Turks	8	13%	2	6%	10	10%
Surinaams	9	15%	7	19%	16	16%
Marokkaans	2	3%	4	11%	6	6%
Overig	12	19%	2	6%	14	14%
Onbekend	0	-	1	3%	1	1%
15-25 jaar	12	19%	9	25%	21	21%
25-40 jaar	16	26%	13	36%	29	30%
40-55 jaar	15	24%	12	33%	27	28%
55-65 jaar	12	19%	1	3%	13	13%
65+ jaar	7	11%	1	3%	8	8%

Noot 34 Metrostation Delfshaven en het plein rondom, Bospolderplein, de markt op het Grote Visserijplein, Schiedamseweg.

Noot 35 Johan Idaplein, Snellemanplein, Koningsvelderplein.

Noot 36 Het aantal personen dat niet deel kon nemen aan het interview vanwege gebrekkige beheersing van de Nederlandse taal lag rond de 50.

Noot 37 Het aantal personen dat niet deel kon nemen aan het interview omdat ze slechts heel zelden in de buurt kwamen was minder dan 10.

Respondenten werden onderverdeeld in personen die daadwerkelijk in de buurt woonden waar het interview plaatsvond of personen die elders binnen West of Noord woonden.

Tabel 6 Verdeling van bewoners en bezoekers onder geïnterviewden

Woonachtig in wijk Onderzoek	West		Noord		Totaal	
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
Bewoner buurt waar interview plaats had	33	53%	29	81%	62	63%
Bewoner van andere buurt in West/Noord	7	11%	3	8%	10	10%
Bezoeker, woont elders	22	35%	3	8%	25	26%
Onbekend	0	-	1	3%	1	1%
Totaal	62	100%	36	100%	98	100%

Tabel 7 Moment van aanwezigheid in wijk

	West		Noord		Totaal	
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
Alleen overdag	29	47%	8	22%	37	38%
Alleen 's avonds	0	-	0	-	0	-
Zowel overdag als 's avonds	15	24%	15	42%	30	31%
Onbekend	18	29%	13	36%	31	32%
Totaal	62	100%	36	100%	98	100%

Jeugdoverlast

Aan zowel de bewoners als bezoekers werd gevraagd of ze wel eens overlast hebben veroorzaakt door jonge kinderen in de betreffende buurten.

Tabel 8 Heeft u in deze buurt wel eens overlast door jonge kinderen? (alle ondervraagden)

	West		Noord		Totaal	
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
Nooit	36	58%	26	72%	62	63%
Minder dan eens per week	5	8%	2	6%	7	7%
Eén keer per week	3	5%	1	3%	4	4%
Meerdere malen per week	8	13%	0	-	8	8%
(Bijna) iedere avond	9	15%	3	8%	12	12%
Weet niet/ onbekend	1	2%	4	11%	5	5%
Totaal	62	100%	36	100%	98	100%

Tabel 9 Heeft u in deze buurt wel eens overlast door jonge kinderen? (alleen bewoners)

	West		Noord		Totaal	
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
Nooit	21	53%	25	78%	46	64%
Minder dan eens per week	2	5%	1	3%	3	4%
Eén keer per week	1	3%	1	3%	2	3%
Meerdere malen per week	7	18%	0	-	7	10%
(Bijna) iedere avond	8	20%	3	9%	11	15%
Weet niet/ onbekend	1	3%	2	6%	3	4%
Totaal	40	100%	32	100%	72	100%

Aan respondenten die wel eens overlast ervoeren van jonge kinderen werd gevraagd hoe deze overlast in 2010 zich verhoudt tot de overlast in 2009.

Tabel 10 Hoe verhoudt de overlast in het afgelopen jaar zich tot de overlast in 2009? (alle ondervraagden die overlast ervaren)

	West		Noord		Totaal	
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
Minder vaak	5	19%	1	10%	6	17%
Even vaak	11	42%	2	20%	13	36%
Vaker	5	19%	1	10%	6	17%
Weet niet/ onbekend	5	19%	6	60%	11	31%
Totaal	26	100%	10	100%	36	100%

Tabel 11 Hoe verhoudt de overlast in het afgelopen jaar zich tot de overlast in 2009? (alleen bewoners die overlast ervaren)

	West		Noord		Totaal	
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
Minder vaak	3	16%	1	14%	4	15%
Even vaak	8	42%	1	14%	9	35%
Vaker	4	21%	1	14%	5	19%
Weet niet/ onbekend	4	21%	4	57%	8	31%
Totaal	19	100%	7	100%	26	100%

Laat op straat

Aan de bewoners en bezoekers werd tevens gevraagd of ze wel eens kinderen laat op straat zien zonder geschikt toezicht.

Tabel 12 Ziet u in deze buurt wel eens kinderen alleen laat op straat? (alle ondervraagden)

	West		Noord		Totaal	
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
Nooit	13	21%	9	25%	22	22%
Minder dan eens per week	3	5%	2	6%	5	5%
Eén keer per weer	4	6%	3	8%	7	7%
Meerdere malen per week	14	23%	12	33%	26	27%
(Bijna) iedere avond	12	19%	7	19%	19	19%
Weet niet/ onbekend	16	26%	3	8%	19	19%
Totaal	62	100%	36	100%	98	100%

Tabel 13 Ziet u in deze buurt wel eens kinderen alleen laat op straat? (alleen bewoners)

	West		Noord		Totaal	
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
Nooit	6	23%	1	10%	7	19%
Minder dan eens per week	1	4%	0	-	1	3%
Eén keer per weer	2	8%	1	10%	3	8%
Meerdere malen per week	6	23%	5	50%	11	31%
(Bijna) iedere avond	6	23%	1	10%	7	19%
Weet niet/ onbekend	5	19%	2	20%	7	20%
Totaal	26	100%	10	100%	36	100%

Tabel 14 Wat vindt u ervan dat kinderen laat op straat lopen? (alle ondervraagden die dit hebben ervaren)

	West		Noord		Totaal	
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
Geen probleem	2	4%	1	4%	3	4%
Probleem	30	61%	23	85%	53	70%
Weet niet/ onbekend	17	35%	3	11%	20	26%
Totaal	49	100%	27	100%	76	100%

Aan respondenten die wel eens jonge kinderen laat op straat zagen, werd gevraagd hoe dit fenomeen in 2010 zich verhoudt tot 2009.

Tabel 15 In vergelijking tot 2009, hoe vaak ziet u nu kinderen alleen laat op straat? (alle ondervraagden die dit hebben ervaren)

	West		Noord		Totaal	
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
Minder vaak	5	10%	2	7%	7	9%
Even vaak	13	27%	14	52%	27	36%
Vaker	5	10%	1	4%	6	8%
Weet niet/ onbekend	26	53%	10	37%	36	47%
Totaal	49	100%	27	100%	76	100%

Tabel 16 In vergelijking tot 2009, hoe vaak ziet u nu kinderen alleen laat op straat? (alleen bewoners die overlast ervaren)

	West		Noord		Totaal	
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
Minder vaak	4	13%	2	8%	6	11%
Even vaak	12	38%	12	50%	24	43%
Vaker	4	13%	1	4%	5	9%
Weet niet/ onbekend	12	38%	9	38%	21	38%
Totaal	32	100%	24	100%	56	100%

Tabel 17 Is er een verschil tussen zomer en winter? (alle ondervraagden die dit hebben ervaren)

	West		Noord		Totaal	
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
Net zo vaak in winter als zomer	4	8%	2	8%	6	8%
Alleen in de zomer	21	43%	14	52%	35	45%
Heeft met weer te maken, niet seizoenen	7	14%	2	8%	9	12%
onbekend	17	35%	9	33%	26	35%
Totaal	49	100%	27	100%	76	100%